

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та національної безпеки
Кафедра історії ім. проф. М.П.Ковальського
Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему:

««Співпраця України з Європейським Союзом: історичний вимір (2014-2022 рр.)»»

Виконала: Студентка 2 курсу, групи МІ-21
спеціальності 032 Історія та археологія
освітньо-професійної програми
«Історія та археологія»

Пацанівська Наталія Сергіївна

Керівник - доктор історичних наук,
професор кафедри історії ім. проф. М. П.
Ковальського НаУОА Трофимович Володимир
Васильович

Рецензент – кандидат історичних наук, старший
викладач кафедри міжнародних відносин НаУОА.,
Матвійчук Наталя Володимирівна

Робота допущена до захисту
(протокол № ___ засідання кафедри історії від _____ 2024 року

Завідувач кафедри історії

ім. проф. М.П. Ковальського: _____ Андрій СМІРНОВ

Острог, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПІДПИСАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ ЄС ТА УКРАЇНОЮ	9
Висновок до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. ПІДТРИМКА ЄС УКРАЇНСЬКИХ РЕФОРМ.....	26
Висновок до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3. ЕВОЛЮЦІЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	46
Висновок до розділу 3.....	74
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	79

ВСТУП

Актуальність теми. Відносини між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС) у період з 2014 по 2022 роки зазнали значних змін, що стали визначальними для обох сторін. Це десятиліття було позначене важливими політичними подіями, економічними реформами та геополітичними викликами, що визначили новий вектор розвитку для України та зміцнили її зв'язки з ЄС.

2014 рік став поворотним моментом для України. Після Революції Гідності, що почалася в листопаді 2013 року, Україна взяла курс на європейську інтеграцію. Революція стала реакцією на відмову тодішньої влади підписати Угоду про асоціацію з ЄС, що викликало масові протести та зрештою призвело до зміни влади. Влітку 2014 року Україна та ЄС нарешті підписали Угоду про асоціацію, яка стала символом нового етапу у відносинах між сторонами.

Паралельно з цим, у 2014 році Україна зіткнулася з серйозними викликами, пов'язаними з анексією Криму Росією та конфліктом на сході країни. Ці події спонукали ЄС запровадити санкції проти Росії та посилити підтримку Україні. ЄС надав значну фінансову та технічну допомогу, спрямовану на стабілізацію української економіки і підтримку реформ.

У наступні роки Україна продовжувала активно працювати над впровадженням реформ, спрямованих на підвищення ефективності державного управління, боротьбу з корупцією та покращення бізнес-клімату. ЄС підтримував ці зусилля через різноманітні програми технічної допомоги та фінансування. Важливим кроком у цьому напрямку стало запровадження безвізового режиму для українських громадян у 2017 році, що стало свідченням поглиблення співпраці між Україною та ЄС.

У сфері енергетики Україна та ЄС досягли значного прогресу. Україна інтегрувала свою енергосистему з європейською, що стало важливим кроком для забезпечення енергетичної незалежності країни. Співпраця у цій сфері включала також проекти з підвищення енергоефективності та розвитку відновлюваних джерел енергії.

Під час пандемії COVID-19 ЄС надав Україні значну гуманітарну та фінансову допомогу. Співпраця у сфері охорони здоров'я та боротьби з пандемією стала ще одним прикладом тісних відносин між сторонами. У 2021 році було підписано Угоду про співпрацю у сфері охорони здоров'я між Європейською Комісією та МОЗ України, що відкрила нові можливості для зміцнення медичного сектору країни.

У 2022 році, на тлі зростання геополітичної напруженості та вторгнення Росії, ЄС продовжував підтримувати Україну на дипломатичному рівні та через посилення санкційного тиску на Росію. Важливим аспектом відносин залишалася економічна підтримка та сприяння реалізації реформ, спрямованих на зміцнення демократичних інститутів та верховенства права в Україні.

Тема відносин України з ЄС у 2014-2022 роках залишається надзвичайно актуальною, особливо в контексті повномасштабної війни. По-перше, цей період є ключовим для розуміння причин та передумов поточної кризи. Починаючи з Революції Гідності 2014 року, Україна послідовно рухалася шляхом європейської інтеграції, що стало одним із головних факторів загострення відносин з Росією. Поглиблення співпраці з ЄС та прагнення до європейських стандартів викликали жорстку реакцію з боку Росії, що зрештою призвело до анексії Криму та початку конфлікту на Донбасі, а потім і до повномасштабного вторгнення.

По-друге, відносини між Україною та ЄС у цей період стали основою для формування міцного міжнародного альянсу на підтримку України. Європейський Союз відіграв ключову роль у запровадженні санкцій проти Росії, наданні фінансової, гуманітарної та військової допомоги Україні. Підтримка ЄС стала критично важливою для збереження української державності та протистояння російській агресії. Зокрема, після лютого 2022 року, допомога від ЄС значно зросла, включаючи поставки військового обладнання, економічну допомогу та підтримку біженців.

Третім аспектом є те, що війна 2022 року підсилила європейську інтеграцію України. В умовах повномасштабної агресії Україна

продемонструвала свою рішучість та здатність захищати демократичні цінності, що є основою Європейського Союзу. У червні 2022 року Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, що стало важливим політичним сигналом про майбутнє європейської інтеграції країни. Це рішення свідчить про визнання прогресу України у впровадженні реформ та її стратегічного вибору на користь європейського розвитку.

Крім того, співпраця у сфері енергетики набула нового значення в умовах війни. Європейська підтримка у відновленні енергетичної інфраструктури, яка постраждала від обстрілів, та інтеграція до європейських енергетичних ринків стали ключовими для забезпечення стабільного постачання енергії в Україні. Отже, відносини України з ЄС у 2014-2022 роках є не лише важливим історичним аспектом, але й мають прямий вплив на сучасний розвиток подій та майбутнє України. Вони заклали основу для міцної підтримки з боку ЄС, яка є критично важливою в умовах повномасштабної війни та визначили напрямок європейської інтеграції України, що залишається стратегічним пріоритетом для країни.

Історія вивчення теми. Відносини між Україною та Європейським Союзом у період після Революції Гідності супроводжуються важливими дослідженнями, які розглядають різні аспекти інтеграційного процесу. Кожен з авторів робить свій внесок у розуміння цього процесу, висвітлюючи політичні, економічні та соціальні аспекти. Правові аспекти та внутрішні реформи даної теми досліджували Асірян Р., Перепелиця К., Асірян С., Малик Я. та Тищук Т.

Єгорова В. та Майніна М. висвітлювали взаємовідносини між Україною та ЄС, зокрема в аспекті економічного співробітництва та розвитку. Обидва автори звертаються до питань, пов'язаних з економічними можливостями України в контексті європейської інтеграції. Дудкевич В., Солодкий С. та Фахурдінова М. розглянули геополітичні аспекти європейської інтеграції України, зокрема питання, які можуть вплинути на процес інтеграції України до ЄС у контексті внутрішньо європейських протиріч та міжнародної підтримки. Дешко П. П. та Мосін О. В. простежили вплив Революції Гідності на євроінтеграційні процеси

України. Пахар К., Пилипенко Я., Тищук Т. та Ткачук А. зосередилися на співпраці України з ЄС та впливі європейських програм і практик на трансформаційні процеси в Україні. Тодоров І. Я. розглядає регіональний вимір ініціативи «Східне партнерство», підкреслюючи її значення для інтеграційних прагнень України і зміцнення співробітництва з ЄС. Христенко О. проаналізувала розвиток територіальних громад в умовах децентралізації, вказавши на правові та економічні аспекти цього процесу у контексті європейського досвіду. Шульга Д., Бетлій О., Бутін А., Коссе І., Кравчук В., Луценко Д., Ночвай В., Олексюк Л., Приходько О. у своїй аналітичній роботі приділили увагу динаміці виконання Угоди про асоціацію, висвітливши ключові досягнення і недоліки в її реалізації. Вони відзначили важливість комплексного підходу до виконання угоди, що є основою для подальшого зближення з ЄС.

Позитивно оцінюючи внесок вищенаведених авторів, слід зазначити, що низка аспектів теми висвітлена ще недостатньо. Зокрема, це стосується процесу підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, підтримки Євросоюзом українських реформ та еволюції взаємовідносин між ними під час російсько-української війни. Усе це свідчить, що дана тема зберігає свою наукову актуальність.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в комплексному висвітленні відносин між Україною та Європейським Союзом у період з 2014 по 2022 роки. Вище зазначена мета передбачає завдання дослідити

- процес підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною;
- підтримку ЄС українських реформ;
- еволюцію взаємовідносин України та Європейського Союзу під час російсько-української війни.

Об'єкт дослідження – Євроінтеграційний курс України

Предмет дослідження – відносини між Україною та Європейським Союзом у період з 2014 по 2022 роки.

Географічні (територіальні) межі дослідження включають території України та країн Європейського Союзу.

Хронологічні межі (рамки) дослідження охоплюють період з початку широкомаштабної війни у 2014 році до 2022 року включно.

Методологія дослідження. При здійсненні теоретичного дослідження обраної теми нами були використані як загально наукові, так і спеціальні методи дослідження, такі як аналіз, синтез та інші. За їх допомогою вдалося проаналізувати взаємовідносини України з Європейським Союзом 2014-2022 роках.

Джерельна база роботи. В дослідженні використовувалися наступні джерела: урядові звіти та офіційні заяви: це можуть бути звіти, прес-релізи та офіційні заяви уряду України та установ Європейського Союзу. Ці джерела надають пряму інформацію про політику, контракти та дії, вжиті за вказаний період. Звіти та аналітичні документи аналітичних центрів: аналітичні центри та дослідницькі інститути готують звіти та політичні документи для аналізу та оцінки відносин між ЄС та Україною. Ці джерела містять експертні думки, політичні рекомендації та оцінки конкретних питань і подій. Публікації міжнародних організацій: звіти, дослідження та публікації міжнародних організацій, таких як Європейський союз, Світовий банк, містять цінні дані, аналіз та оцінку інтеграційного процесу в Україні та його впливу на різні сектори. Новини та висвітлення у ЗМІ: новинні організації висвітлюють важливі події, розробки та дискусії, пов'язані з відносинами України та ЄС. Статті новин можуть містити інформацію в режимі реального часу, цитати ключових зацікавлених сторін та різні точки зору на конкретні події та політичні рішення. Офіційні документи та заяви ЄС: офіційні документи ЄС, включаючи директиви, угоди та офіційні заяви, відображають позиції, політику та пріоритети ЄС, пов'язані з Україною та процесом її інтеграції. Інтерв'ю та думки експертів: Інтерв'ю з експертами, науковцями, політиками та

зацікавленими сторонами, залученими у Відносини Україна-ЄС відносини, думки, написані цінними експертами з конкретних питань, викликів та можливостей, надають альтернативні точки зору та важливий аналіз.

Взяті в сукупності використані джерела і спеціальна література дали можливість об'єктивно розкрити вказану тему.

Практичні значення роботи полягає в тому, що зібраний та систематизований матеріал, теоретичні положення та висновки можуть бути використанні в подальшій загальній науковій розробці проблеми, а також при написанні узагальнюючих і спеціальних праць.

Апробація результатів дослідження. Виступила з доповіддю «Євроінтеграційний курс України в умовах російсько-української війни» на днях науки НаУОА в травні 2024 року, а також підготовлена стаття на тему: до друку у науковому збірнику.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дослідження складає 87 сторінок, список використаних джерел містить 90 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ПІДПИСАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ ЄС ТА УКРАЇНОЮ

Європейська інтеграція є вагомим та стабільним зовнішньополітичним пріоритетом України, а розвиток і зміцнення відносин між Україною та ЄС ґрунтуються на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Євроінтеграція передусім впливає на внутрішні реформи країни та покращення умов життя для кожного громадянина. Це означає, що економічний розвиток спрямований на добробут усіх верств населення, що всі люди мають рівні права перед законом, незалежно від їхньої посади чи майнового стану, що державні витрати здійснюються з максимальною економією та в інтересах громадськості.

Рух в напрямку євроінтеграції передбачає наявність якісної інфраструктури, безпечних вулиць, чистої води та безпечних харчових продуктів. Важливо також, щоб вибори були прозорими, забезпечувалася свобода зібрань та висловлювань, опозиція мала можливість діяти, а корупція активно викорінювалася¹.

Від початку здобуття незалежності, Україна неодноразово підтверджувала свій вибір на користь європейських цінностей та відданість їм. Важливими документами, що демонструють цей вибір, є постанова ВРУ від 2 липня 1993 року, яка закріпила намір України стати членом Європейського Співтовариства² (втратила чинність) та Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС 1994 року³. Ці документи заклали фундамент для подальшої євроінтеграції країни. Європейські цінності, такі як: свобода, рівність, демократія, верховенство права, повага до людської гідності та прав людини, знайшли своє відображення у Лісабонській угоді⁴. Україна завжди прагнула бути частиною європейської спільноти, підтверджуючи свою

¹ Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Офіційний сайт Державної служби України з безпеки на транспорті. URL: <https://old.dsbt.gov.ua/uk/storinka/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>.

² Про основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України №37 від 2 липня 1993 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>.

³ Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text.

⁴ Treaty of Lisbon amending the Treaty of European Union and the Treaty establishing the European Community. Official Journal of the European Union. Series C. 2007. Vol. 50. №306. 271 p.

прихильність до цих ідеалів. Український народ протягом століть вбирав у свою культуру європейські цінності, передаючи їх від одного покоління до іншого. Українці багаторазово показували свою готовність і вміння відстоювати ці принципи, сприймаючи їх як власні⁵.

Європейська політика сусідства отримала інструмент реалізації у вигляді Плану дій Україна-ЄС⁶, підписаного 21 лютого 2005 року, що визначив ключові напрями співпраці між Україною та Європейським Союзом для зближення з ЄС. 5 березня 2007 року стартували переговори щодо нової угоди, яка мала замінити чинну на той момент Угоду про партнерство і співробітництво. Для ведення цих переговорів у січні 2007 року Рада ЄС надала Європейській Комісії відповідний мандат. Зі свого боку, Президент України своїм указом від 5 лютого 2007 року затвердив склад української делегації⁷ та надав директиви для переговорного процесу з Європейським Союзом.

Відзначимо, що важливою частиною майбутньої Угоди про асоціацію мали бути положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Формальні перемовини щодо її заснування стартували 18 лютого 2008 року, невдовзі після приєднання України до Світової організації торгівлі. Метою створення цієї зони вільної торгівлі було сприяти взаємовигідному відкриттю відповідних ринків за умови відповідності української продукції стандартам ЄС. Вона передбачала лібералізацію торгівлі товарами і послугами, вільний рух капіталу, а також поступове узгодження регуляторних норм з ЄС у таких сферах, як стандарти, оцінка відповідності, санітарні та фітосанітарні правила, конкурентна політика, державні закупівлі тощо⁸.

11 березня 2008 року було продовжено термін дії Мандату Європейської Комісії на переговори з Україною до весни 2009 року. Також досягнуто згоди

⁵ Пахарь К.А. Шлях України до європейської інтеграції. The 1th International scientific and practical conference «Current issues of science and integrated technologies» (January 10-13, 2023) Milan, Italy. International Science Group. 2023. 799 p. 2023. С. 547.

⁶ План дій «Україна-Європейський Союз». Європейська політика сусідства від 12.02.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text.

⁷ Про склад делегації України в Конгресі місцевих і регіональних влад Ради Європи на 2006 - 2007 роки: Указ Президента України від 12.05.2006 № 390/2006. URL: https://ips.ligazakon.net/document/U390_06.

⁸ Відносини Україна-ЄС. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1239/1/hist_ukr_eu.pdf.

щодо створення нового інструменту, який замінить План дій Україна-ЄС⁹. Це було підтверджено на Дванадцятому саміті Україна-ЄС, який відбувся 9 вересня 2008 року в Парижі. Попередня назва Угоди про асоціацію, до її офіційного затвердження, була «нова посилена угода». У цей час також був розроблений новий План дій Україна-ЄС¹⁰.

Після Паризького саміту Україна-ЄС у 2009 році, в результаті досягнутих домовленостей, було створено і затверджено новий Порядок денний асоціації. Цей документ прийшов на зміну Плану дій Україна-ЄС та мав на меті служити орієнтиром для впровадження реформ в Україні, готуючи її до майбутньої Угоди про асоціацію¹¹. Назва Угоди повністю відображала амбіційну мету – досягнення політичного союзу та глибокої економічної інтеграції між ЄС та Україною¹².

Установчий саміт зовнішньополітичної ініціативи «Східне партнерство», проведений у Празі 7 травня 2009 року за ініціативи Польщі та Швеції, став важливою подією для України в контексті пошуку нових шляхів розвитку відносин з ЄС. Ініціатива «Східне партнерство» доповнювала двосторонні відносини між ЄС та країнами-партнерами, відкриваючи нові можливості для співпраці. Для України особливо важливими були такі компоненти «Східного партнерства»:

- програма Всеохоплюючої інституційної розбудови, яка функціонує в рамках двостороннього співробітництва;
- підтримка регіонального розвитку, заснована на політиці регіонального вирівнювання Європейського Союзу;

⁹ План дій «Україна-Європейський Союз». Європейська політика сусідства від 12.02.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text.

¹⁰ Малик Я. Угода про асоціацію Україна-ЄС як шлях реформування українського суспільства. Демократичне врядування. Науковий вісник. 2013. Випуск 11. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/feb/26837/malyk.pdf>.

¹¹ Історія становлення відносин Україна-ЄС. URL: https://centraljust.gov.ua/ndd/european_integration/eu-ukraine_relations/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es.

¹² Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Офіційний сайт Державної служби України з безпеки на транспорті. URL: <https://old.dsbt.gov.ua/uk/storinka/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>.

– створення інтегрованої системи управління кордонами, відповідної до стандартів ЄС, що реалізується через багатосторонню ініціативу в рамках платформи «Демократія, належне врядування та стабільність»;

– поглиблення інтеграції в сфері енергетичної безпеки через діяльність тематичної платформи «Енергетична безпека» та впровадження відповідних енергетичних ініціатив.

Такі елементи відкривають нові перспективи для України, сприяючи її поступовому зближенню з Європейським Союзом та підвищенню стабільності і добробуту в регіоні¹³.

Під час підготовки угоди досягнуто значного прогресу у визначальних аспектах:

– Угода отримала назву «Асоціаційна угода», що відображає спрямованість на поглиблення політичних та економічних зв'язків.

– Сторони підтвердили готовність встановити новий фундамент для майбутнього співробітництва на засадах політичної асоціації та економічної інтеграції.

– Розпочато діалог щодо впровадження безвізового режиму для короткострокових поїздок громадян України до країн-членів ЄС; угоджено включення відповідної положення у текст Угоди.

– Експертно затверджено тексти всіх розділів Асоціаційної угоди, за винятком розділу про зовнішню торгівлю та інших питань, що вимагають окремих політичних узгоджень на високому рівні, включаючи положення про європейську перспективу України та терміни дії угоди¹⁴.

Ухвалений план співробітництва між Україною та Європейським Союзом (далі – ПД) був узгоджений на засіданні Ради з питань співпраці Україна-ЄС 16 червня 2009 року. ЄС підтвердив цей план під час засідання міністерської Ради 26 жовтня 2009 року, а остаточне затвердження відбулося 24 листопада 2009

¹³ Європейська інтеграція: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / Кол. авт.; за заг. ред. проф. І.А.Грицяка та Д. І.Дзвінчука. ІваноФранківськ: Місто НВ. 2013. 280 с.

¹⁴ Там само. С.284.

року шляхом обміну нотами. На 14 засіданні Ради, що відбулося 15 червня 2010 року в Люксембурзі, було прийнято перший Спільний звіт про прогрес в імплементації ПД, підготовлений Спільним комітетом старших посадових осіб.

11 листопада 2011 року у Брюсселі завершилось двадцять перше засідання переговорів щодо Угоди про асоціацію, на якому були узгоджені всі положення тексту Угоди. Під час П'ятнадцятого саміту Україна-ЄС (19 грудня 2011 року, Київ) лідери обох сторін офіційно оголосили про завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію, а 30 березня 2012 року глави переговорних делегацій підписали Угоду в Брюсселі¹⁵.

Угода про асоціацію, яка налічує понад 1000 сторінок, складається з семи розділів та понад 40 додатків і протоколів. Цей міжнародно-правовий документ, укладений Україною, є найбільшим за обсягом і тематикою. Для Євросоюзу він також є найглибшим міжнародним договором, укладеним із країною, що не є кандидатом на вступ до ЄС. Його унікальність полягає в тому, що він включає положення про створення глибокої та всеосяжної Зони вільної торгівлі, спрямованої на тісну економічну інтеграцію України та Євросоюзу. Окрім лібералізації торгівлі, угода передбачає гармонізацію законодавства і нормативно-регуляторної бази.

У тексті не вказано можливості вступу України до Європейського Союзу, проте, успішна реалізація Угоди про асоціацію означала б узгоджене впровадження європейських норм та готовність України до глибшої інтеграції з ЄС. Це також сприяло б значному покращенню якості життя громадян через виконання реформ і перетворень, передбачених угодою¹⁶.

У травні 2013 року Колегія Європейської Комісії прийняла важливе рішення, рекомендуючи Раді ЄС підписати Угоду та дозволити її тимчасове застосування до завершення процедур ратифікації державами-членами ЄС. Проте, 21 листопада 2013 року Кабінет Міністрів України ухвалив Розпорядження № 905, яке стосувалося «Питання укладання Угоди про

¹⁵ Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Офіційний сайт міністерства закордонних справ України. <https://mfa.gov.ua/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>.

¹⁶ Там само.

асоціацію між Україною та Європейським Союзом»¹⁷. Розпорядження призупинило процес підготовки до підписання Угоди про асоціацію і відновило торговельно-економічні зв'язки з Російською Федерацією.

Підписавши цей документ, тодішній прем'єр-міністр України М. Азаров спровокував масові протести українців проти режиму В. Януковича, який зупинив європейський розвиток країни. Під час саміту «Східного партнерства» у Вільнюсі Україна не приєдналася до Угоди про асоціацію та зону вільної торгівлі з ЄС, однак було відзначено, що країна продовжує свій курс на євроінтеграцію¹⁸. Під час інтерв'ю з тодішнім Президентом України В.Ф. Януковичем, якому задали питання щодо причин не підписання угоди з ЄС, він пояснив, що його рішення було обумовлене підрахунком значних економічних збитків, які могли б виникнути для країни¹⁹.

Практично одразу після відмови підписанні Угоди про асоціацію діючою владою розпочалися серйозні обурення серед українців. 21 листопада 2013 року в соціальних мережах почали з'являтися заклики до збору на Майдані у Києві для вираження вимоги проєвропейського майбутнього для України. Серед перших, хто висловив своє обурення та закликав до масових акцій у Facebook, був журналіст Мустафа Найєм. У своєму пості він вказав на збір о 22:30 на Майдані Незалежності в Києві та закликав поширити цю інформацію максимально²⁰.

Соціальні мережі, зокрема Facebook і Twitter, стали невід'ємними інструментами для спілкування та координації протестних акцій. Унікальність цього масового руху виявилася в тому, що саме тут, у цифровому просторі, зародився хештег #Євромайдан. Цей хештег став не лише символом єднання українських активістів, але й засобом організації та інформування про місце та

¹⁷ Питання укладання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами - членами, з іншої сторони: Розпорядження КМУ від 21.11.2013 р. №905-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2013-%D1%80#Text>.

¹⁸ Майніна М.С. Асоціація Україна-ЄС: політичні загрози та економічні можливості. Політичне життя. 2019. №4. С.118.

¹⁹ Янукович назвав причину відмови від підписання асоціації з ЄС. URL: https://zaxid.net/yanukovich_nazvav_prichinu_vidmovi_vid_pidpisannya_asotsiatsiyi_z_yes_n1334962.

²⁰ Мустафа Найєм. #Євромайдан. Архіви влади. Документи. Українська правда. 2014. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/nayem/546e2ff4e9e2b>.

час проведення зібрань. Його активно використовували українці та міжнародна спільнота, що дозволило людям по всій країні відстежувати події та долучатися до протестів²¹.

У своїй публікації журналістка О. Петрова розглянула динаміку перемоги Революції Гідності, відзначаючи її початок 21 листопада 2013 року та подальші чотири етапи: студентський протест, епохальний мирний період Майдану, зростаючий радикалізм та криваві події. Згідно з аналізом, за перший тиждень подій, що започаткували Євромайдан, на всій території України відбулося не менше 157 акцій масового протесту²².

На відміну від попередніх очікувань та узгоджених домовленостей, виступ тодішнього прем'єр-міністра Миколи Азарова 22 листопада 2013 року на засіданні Верховної Ради України став справжньою перепорою для підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом²³.

Рух Революції Гідності, що з'явився на початку 2014 року, є реакцією на системне знеособлення громадян, їхнє невдоволення безправ'ям і корупцією в уряді. Така хвиля протесту стала силою, що відображала волю народу бути частиною європейської спільноти, де кожен має право на гідне життя та розвиток. Її вплив на подальший розвиток країни і національну свідомість важко переоцінити. Українська революція виявилася надзвичайним явищем, що зародилося з мирного супротиву народу і зібрало навколо себе увагу всього світу²⁴.

Саме на площі навпроти Ратуші у Львові зародилася нова хвиля українського духу, наповнена впевненістю та готовністю стати на захист ідеалів, навіть якщо доведеться ризикувати власними інтересами. Події на Ратуші стали символом єдності у боротьбі за свої права, дозволивши кожному

²¹ Галушко К., Зорба Н. «Українська Facebook-революція?» Соціологічне дослідження «Соціальні мережі на тлі Євромайдану» (листопад-грудень 2013 р.). URL: <http://historians.in.ua/index.php/doslidzhennya/1162-kyrylo-halushko-nataliia-zorba>.

²² Туловська А. Майдан Гідності: Як це було. Український інтерес. 21.11.2022. URL: <https://uain.press/blogs/12311-12311>.

²³ Азаров оголошує призупинення Асоціації з ЄС. 5 канал. Youtube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8k0x0tQPXGs&t=1s>.

²⁴ Дешко П.П. Революція гідності та її результати. Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (10 листоп. 2022 р., м. Рівне) / Міжнар. економ.-гуманіт. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука. Львів –Торунь: Liha-Pres. 2022. С. 58.

українцеві відчуті себе часткою великої справи. Мирні акції перетворилися на виразний протест тисяч громадян, які готові були стати голосом мас²⁵.

Після початку широкомасштабних протестів та жорстокого протистояння правоохоронних органів з учасниками у листопаді 2013 року, багато іноземних журналістів, істориків, політологів і активістів висловили своє невдоволення ситуацією в Україні та насильством, яке вживалася українською владою проти свого народу. Rachel Denber, заступник директора «Human Rights Watch» у Європі та Центральній Азії, відзначала, що світ шокований жорстокістю дій поліції. Вона закликала владу припинити насильство та використовувати інші мирні засоби для вирішення конфлікту. Dunja Mijatović, представник ОБСЄ зі свободи ЗМІ, у своєму зверненні закликала українську владу припинити жорстоке протистояння з протестувальниками та напади на журналістів, які під час розгону протестів отримали серйозні травми²⁶.

В січні 2014 року, після тимчасового згасання активності Майдану, спалахнула нова хвиля протестів. Причиною її стало голосування більшості Верховної Ради за прийняття пакету законів, що отримали назву «драконівські». Закони викликали гнів та обурення серед прихильників Революції Гідності²⁷.

Під час розгортання Євромайдану, В.Ф. Янукович намагався здійснити неофіційне прийняття законів, щоб придушити протести та підсилити свою владу. Ці дії, які вважалися незаконними, викликали рішучу реакцію громадянського суспільства, політиків, журналістів та міжнародних партнерів. Прийняття цих законів в країні стало каталізатором для подальших масових протестів на Майдані Незалежності, що призвело до відступу влади, яка змушена була відмінити диктаторські закони, визнаючи їх неефективними та неприйнятними для суспільства. Таким чином, спроба урізати права громадян

²⁵ Мосін О. В. Шлях України до Європи в контексті Революції Гідності. «Україна і Європа: спільність історичної долі (ціннісний аспект)» в рамках міжнародного проєкту Erasmus+ за напрямком Jean Monnet «Implementation of European values as a basis of democracy in Ukraine»: тези доповідей. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2022. С. 113.

²⁶ Ukraine: Excessive Force Against Protesters. Hundreds Injured in Kiev as Riot Police Crack Down. Human Rights Watch. 2013. December 3. URL: <https://www.hrw.org/news/2013/12/03/ukraine-excessive-force-againstprotesters>.

²⁷ Диктаторські закони 16 січня: як Україну намагалися перетворити на Росію. OBOZREVATEL..2020. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/society/zakoni-16-sichnya.htm>.

призвела до зростання опозиційного руху та зміцнення волі народу за демократію та свободу.

У період мирних протестів влада відмовлялася від силових придушень, проте, згодом ситуація радикалізувалася. Радикальний період тривав до середини лютого і призвів до зростання кількості протестів, що перевищила навіть попередні показники Революції, склавши 534 акції протесту²⁸.

На 28 січня 2014 року припадає важливий виток подій в історії України. Голова уряду М. Азаров пішов у відставку після рішення парламенту, а суперечливі закони, що стали символом диктатури, були скасовані. Верховна Рада України видала амністію для учасників протестів, яких арештували під час демонстрацій і прийняла Закон України «Про усунення негативних наслідків та запобігання переслідування і покарання осіб у зв'язку з подіями, що відбулися під час мирних зборів»²⁹.

Оголошене тимчасове перемир'я між владою і учасниками протестів не змогло загладити напруженість. Наприкінці В.Ф.Янукович видав наказ про очищення Майдану від протестувальників, що призвело до трагічних наслідків та смертей. Після таких дій Президент України втікз країни до Росії. Після цієї події згідно з постановою № 764 Верховної Ради України від 23 лютого 2014 року, обов'язки президента тимчасово були покладені на О. Турчинова до нового обрання глави держави³⁰.

Україна пережила період історичних змін, коли вибори нового Президента, заплановані на 25 травня 2014 року, відкрили шлях для формування нового політичного ландшафту. Революційна енергія народу привела до створення дієздатного уряду та утворення коаліції під назвою «Європейський вибір». Під керівництвом А. Яценюка було створено новий Кабінет Міністрів, що став фундаментом для подальшого розвитку країни.

²⁸ Туловська А. Майдан Гідності: Як це було. Український інтерес. 21.11.2022. URL: <https://uain.press/blogs/12311-12311>.

²⁹ Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань: Закон України № 712 від 22.01.2014 р. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/712-18#Text>.

³⁰ Про покладання на Голову Верховної Ради України виконання обов'язків Президента України згідно із статтею 112 Конституції України: Постанова Верховної Ради України № 764 від 23 лютого 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/764-18#Text>.

Легітимізація цього нового владного режиму відбулася завдяки проведенню виборів президента та парламенту, що закріпило демократичні цінності та визначило шлях подальшого розвитку України³¹.

У червні 2014 року Україна відзначала історичну подію – інавгурацію новообраного президента П. Порошенка, що відкрило нову сторінку в історії країни. Після цієї події настав час для підписання важливої Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Політична частина Угоди була підписана 21 березня 2014 року, а економічна – 27 червня того ж року³².

Очевидно, що Україна вибрала шлях розвитку, орієнтований на Європу. Отримавши статус асоційованого члена ЄС, українці отримали можливість безвізового перетину кордонів країн Європейського Союзу. Початок тимчасового застосування окремих розділів Угоди про асоціацію датується 1 листопада 2014 року, а з 1 січня 2016 року почала діяти поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Ратифікація Угоди Верховною Радою сталася раніше, проте, лише 1 вересня 2017 року вона набула повної юридичної сили після ратифікації всіма 28 державами-членами ЄС. Реалізація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом ґрунтується на плані заходів з її впровадження на 2014-2017 роки, затвердженому Кабінетом Міністрів України 17 вересня 2014 року, який був оновлений 25 жовтня 2017 року.

Важливою метою угоди є зміцнення асоціації між Україною та Європейським Союзом. У пункті 1, підпункті 2, підпункті В статті 1 зазначено про необхідність підвищення рівня політичного діалогу між країнами, тоді як у підпункті С сторони угоди підтверджують свою згоду зберігати та зміцнювати мир і стабільність як на регіональному, так і на міжнародному рівні³³.

³¹ Головка В.В. Революція Гідності 2013–2014. Енциклопедія історії України: Додатковий том. Кн. 1: А–Я. Київ: Наукова думка. 2021. URL: http://www.history.org.ua/?termin=revoljutsija_gidnosti.

³² Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Брюссель, 21.03.2014. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text.

³³ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угоду ратифіковано із заявою Законом від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

З нашої точки зору, ця сформульована частина мала вагу, оскільки для України вона була критично важливою, відображаючи всебічну підтримку країни у гібридній війні з Російською Федерацією і, відповідно, засвідчувала відсутність будь-яких територіальних претензій чи конфліктів на західних та південно-західних кордонах.

Розділи D, E та F задекларували розвиток відносин у сфері економіки, інтеграції ринків, справедливості, безпеки та будь-яких інших областей, що цікавили обидві сторони. Важливо зауважити, що угода стосується блоків регулювання інтеграції між Україною та ЄС, зокрема, Розділи 2 та 3, що охоплюють питання політичного діалогу, реформування правових структур, спільну діяльність у сфері зовнішньої політики та безпеки³⁴.

У першому блоці визначаються ключові напрямки співпраці:

- удосконалення спільної політики з питань безпеки і оборони;
- зміцнення антикризової взаємодії та управління, включаючи навчальні заходи та практичні тренування в межах спільної політики з питань безпеки і оборони;
- спільну участь у діяльності Міжнародного кримінального суду на основі Римського статуту;
- посилення інституційної сфери на всіх рівнях, з особливим акцентом на розвиток судової системи;
- спільний контроль над міграційними процесами;
- взаємодію у боротьбі з легалізацією коштів та фінансуванням тероризму;
- спільну боротьбу з корупцією, контрабандою, кібер- та економічною злочинністю, включаючи координацію з Європолем, обмін досвідом, інформацією та захистом свідків та постраждалих³⁵.

³⁴ Там само.

³⁵ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угоду ратифіковано із заявою Законом від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

У наступному розділі, Розділ 4, розглядаються аспекти торгівлі. Тут увага приділяється регулюванню митних питань, таких як: скасування візового мита, митних квот та експортних субсидій, впровадження спільних антидемпінгових заходів, стандартизація та технічне регулювання. Сторони узгодили інтеграцію в рамках Всеохоплюючої зони вільної торгівлі за кількома напрямками:

1. Лібералізація тарифів, що передбачає спільне регулювання мита та політики у сфері демпінгу та антидемпінгових заходів.

2. Секторальна інтеграція, яка передбачає зняття бар'єрів для українських компаній на ринках ЄС.

3. Забезпечення рівних умов для чесної конкуренції між українськими та європейськими компаніями шляхом поступового впровадження правил і стандартів ЄС щодо прав споживачів, інтелектуальної власності, прав працівників, екологічних норм, державної підтримки підприємств та запобігання монополізації ринку.

Також в Угоді узгоджуються правила ведення бізнесу між Україною та ЄС. Вони включають забезпечення відповідного законодавства, створення прозорих процедур для оформлення бізнесу, проведення судової реформи та організацію консультацій з торговими представниками³⁶. Сторони домовилися не обмежувати платежі та рух капіталу у вільно конвертованій валюті згідно з положеннями Угоди МВФ 1944 року. Для покращення ділових відносин погодили створення умов для прозорого, недискримінаційного тендерного процесу, що відкриває ринки закупівель.

Домовленість передбачає здійснення сторонами заходів щодо протидії монопольним практикам та антиконкурентним діям, які можуть виявлятися як з фізичних, так і з юридичних осіб. Особливу увагу варто звернути на Розділ 5 «Економічне та галузеве співробітництво», де сторони погодилися на поширення інтеграції у різних сферах економіки, зокрема: енергетиці, макроекономіці, бюджетній сфері, зовнішньому аудиту, оподаткуванні,

³⁶ Там само.

екологічному забезпеченні, а також у транспорті, космосі, металургії, туризмі, рибальстві, культурній сфері та фінансових послугах³⁷.

Ретельний аналіз впровадження умов Угоди про асоціацію перш за все передбачає огляд умов підписання Угоди про оцінку відповідності та прийняття промислової продукції (Угода АСАА), яка сприяє глибокій інтеграції ринків. Укладення Угоди АСАА допомагає знищити технічні бар'єри у торгівлі між Україною та Європейським Союзом. Серед переваг Угоди АСАА варто відзначити можливість українським підприємствам маркувати свою продукцію знаком якості «СЕ» та вільно реалізовувати її на ринку ЄС³⁸.

Підписання Угоди АСАА відкрило двері до 20% сектору економіки України, надаючи українським експортерам можливість проходити сертифікацію швидше та за більш вигідними умовами. Крім того, позначка «Made in Ukraine» на продукції значно підвищить її привабливість на міжнародному ринку³⁹.

Новий Регламент 2019/1020, прийнятий Радою ЄС 20 червня 2019 року, став серйозною перешкодою на шляху України до підписання Угоди АСАА, не зважаючи на активні зусилля країни щодо активізації динаміки руху. У цьому документі Європейський Союз збільшив повноваження органів та посилив заходи ринкового нагляду, зокрема у сфері електронної комерції⁴⁰. Починаючи з 16 липня 2021 року, нові норми вступили в дію.

Український та європейський бізнес відчувають тягар такої ситуації. Виробникам у ЄС необхідно пройти контроль якості для отримання маркування «СЕ», а потім відтворювати цю процедуру в Україні для місцевого знаку відповідності. Це призводить до зростання цін, обмеження асортименту та

³⁷ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угоду ратифіковано із заявою Законом від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

³⁸ Луценко Д. «Промисловий безвіз»: чим важлива угода АСАА та чому її підписання гальмується: Європейська правда.2018. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2018/12/19/7090846>.

³⁹ Шульга Д., Бетлій О., Бутін А., Коссе І., Кравчук В., Луценко Д., Ночвай В., Олексюк Л., Приходько О. Інтеграція у рамках асоціації: динаміка виконання угоди між Україною і ЄС: аналітичний звіт: Громадська Синергія. 2019. С. 21.

⁴⁰ Інтеграція у рамках асоціації: динаміка виконання угоди між Україною і ЄС : аналітичний звіт/ Шульга Д., Бетлій О., Бутін А., Коссе І., Кравчук В., Луценко Д., Ночвай В., Олексюк Л., Приходько О.:Громадська Синергія. 2019. С. 23.

зміцнення позицій великих імпортерів. Укладення Україною «промислового безвізу» залишається актуальною темою, бо це важливий крок для інтеграції в європейську економіку, а постійні зміни в європейському законодавстві продовжують відкладати момент підписання важливих угод на всі сектори економіки.

Україна та Європейський союз здійснили важливий крок у співпраці через Угоду про асоціацію, що стала стратегічним документом. Виконання вимог цієї угоди вимагає сумлінної роботи органів влади та підприємств: необхідно гармонізувати національне законодавство з вимогами угоди, змінювати стандарти виробництва, покращувати якість надання послуг, дотримуватися законів щодо авторського права та інше.

2023 рік став ключовим для України на шляху до європейської інтеграції, засвідчивши активність і прийняття важливих рішень як з боку України, так і її партнерів у ЄС. Навіть при складних умовах повного вторгнення Російської Федерації в Україну, наша нація стоїть міцно на шляху до євроінтеграції. Це стало однією з головних цілей сучасності та символом цивілізаційного вибору українського народу за майбутнє, який було зроблено понад десять років тому на Майдані. Наших співгромадян, що віддавали свої життя за право на вільне та демократичне майбутнє в складі Європейського Союзу, ми не забуваємо.

Україна приділяла надзвичайну увагу виконанню семи рекомендацій Європейської Комісії від 17 червня 2022 року⁴¹ та проводила системні реформи, що охоплювали всі аспекти життя нашого суспільства. Серед ключових ініціатив: перетворення основних органів судового управління, зміни у правилах надання аудіовізуальних медіа-послуг, реформа Конституційного Суду України, активна боротьба з корупцією, шахрайством та відмиванням грошей, впровадження антиолігархічного законодавства та вдосконалення правової бази стосовно національних меншин (спільнот).

До того ж, продовжувалась активна реалізація Угоди про асоціацію з ЄС. Було виконано 77% від усіх зобов'язань за цією Угодою, зосереджуючись

⁴¹ Рекомендації Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС. URL: <http://surl.li/uggow>.

зокрема на секторальній інтеграції з Європейським Союзом у таких сферах, як: енергетика, цифровізація, економіка, митниця, юстиція, а також свобода та безпека⁴².

У 2023 році Європейська Комісія оголосила результати своєї проміжної оцінки виконання Україною семи рекомендацій⁴³. Зусилля України були високо оцінені, адже вона досягла значного прогресу в євроінтеграційних реформах навіть у важких умовах військового стану. Щоб прискорити початок переговорного процесу щодо вступу до ЄС, Україна запровадила перший етап самооцінки – селф-скринінг⁴⁴.

Протягом півроку було ретельно проаналізовано близько 28 тисяч актів права ЄС, визначено ті, що вже впроваджено, та ті, що потребують уваги. Ці результати стали ключовим інструментом під час офіційного скринінгу з боку Європейської Комісії. Ця ініціатива зробила Україну першопрохідцем серед інших країн-кандидатів на вступ до ЄС, яка здійснила подібну роботу, причому вона зробила це навіть у надзвичайно короткі строки, отримавши високу оцінку від партнерів у Європейському Союзі.

Протягом 2023 року Україна та ЄС налагоджували тісне співробітництво на політичному та секторальному рівнях, спрямоване на обмін досвідом і підтримку ЄС у проведенні реформ. Активний діалог і спільні дії органів влади сприяли оприлюдненню 8 листопада 2023 року Звіту про прогрес України в рамках Пакету розширення 2023. У звіті першість отримала повна оцінка готовності України до вступу в ЄС, а також відзначено значний прогрес у виконанні 7 рекомендацій.

Протягом десятиріччя, що минуло з підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, спостерігався значний прогрес у виконанні її положень. Згідно з найновішими даними, загальний прогрес збільшився з 72% у 2022 році до 77% у 2023 році, підвищившись на 5%. У цьому ж році

⁴² Звіт про виконання Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2023 рік. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit-pro-vykonannia-ua-za-2023-UA_2.pdf.

⁴³ Основні висновки Доповіді 2023 р. щодо України. URL: <http://surl.li/uggpi>.

⁴⁴ Розпочинається процедура офіційного скринінгу, яка передуватиме переговорам про вступ України до ЄС. URL: <https://pravo.ua/rozpochynaetsia-protsedura-ofitsiinoho-skrininhu-i-aka-pereduie-perehovoram-pro-vstup-ukrainy-doe-s>

прогрес досяг вражаючих 88%, що свідчить про серйозні зусилля у виконанні завдань. Кабінетом Міністрів України було виконано 86% завдань, демонструючи високий рівень залученості та відповідальності. Загалом за період з 2014 по 2023 роки Кабінет Міністрів України виконав 75% заходів, тоді як Верховна Рада України та інші органи державної влади виконали відповідно 64% та 62% заходів⁴⁵.

На саміті Європейської Ради 14 грудня 2023 року лідери ЄС прийняли історичне рішення розпочати переговори з Україною про вступ, чим підтвердили своє прагнення побачити її у європейській родині вільних і демократичних країн. Таким чином, України повинна продовжувати свої наміри у здобутті членства в Європейському Союзі.

⁴⁵ Звіт про виконання Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2023 рік. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEL/zvit-pro-vykonannia-ua-za-2023-UA_2.pdf.

Висновок до розділу 1

Підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною стало важливим етапом у тривалому історичному шляху України до європейської інтеграції. Від перших кроків незалежної України до ухвалення плану співробітництва з ЄС у 2009 році та завершення переговорів щодо Угоди у 2011 році, країна пройшла складний шлях реформ та змін. Проте, в листопаді 2013 року рішення Кабінету Міністрів призупинити підготовку до підписання Угоди призвело до масових протестів, що переросли в Революцію Гідності. Ця революція стала відповіддю на спроби уряду обмежити права громадян та зміцнити владу Януковича.

Після його втечі до Росії в лютому 2014 року Україна розпочала новий політичний етап, що включав вибори президента та підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Політична частина Угоди була підписана у березні 2014 року, економічна – у червні того ж року, а з 2016 року запрацювала зона вільної торгівлі. Угода набула повної юридичної сили у вересні 2017 року, закріплюючи європейський вибір України.

Угода про асоціацію, підписана у 2014 році, символізувала не тільки економічне та політичне зближення з ЄС, але й підтвердила прагнення українського народу до демократичних цінностей, верховенства права та поваги до прав людини. Документ став кульмінацією багаторічних реформ та зусиль, спрямованих на модернізацію українського суспільства і його інтеграцію у європейський простір.

Угодою передбачалося створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, що відкривало нові економічні можливості для України та сприяло її економічному розвитку. Вона також заклала підвалини для подальшого зміцнення політичних зв'язків між Україною та ЄС, підтверджуючи незворотність європейського курсу країни.

РОЗДІЛ 2

ПІДТРИМКА ЄС УКРАЇНСЬКИХ РЕФОРМ

Створення партнерства між Україною та ЄС – це ключовий крок у сприянні розвитку стосунків між цими двома сторонами⁴⁶. Ініціатива ЄС щодо Східного партнерства, мала значний потенціал, оскільки спрямована на посилення співпраці в регіоні. Однак, для України ця програма може виявитися менш привабливою, оскільки їй необхідні більш конкретні та інноваційні підходи до співпраці з Європейським Союзом.

Україна вважає ініціативу ЄС «Східне Партнерство» важливою допомогою у впровадженні реформ, але не заміною для її членства в ЄС⁴⁷. ЄС прагне стабільності та розвитку в державах біля своїх кордонів. Проте, проблемою залишається недостатня інституційна спроможність України, коли є можливості, але відсутня якісна кадрова база для їх використання.

Україна виявляє зацікавленість у сприянні європейським ініціативам, особливо в контексті розвитку окремих регіонів, реформування старих промислових районів та підтримки сільського господарства. Навіть за умов Східного партнерства, яке не передбачає членства в ЄС для країн східних сусідів ЄС, Україна не має жодних перешкод на шляху до можливого членства. Країна відчуває свою європейську приналежність не лише географічно, але й у всіх інших аспектах. Угода про асоціацію із ЄС підкреслює вибір України на користь цивілізованих норм і правил регулювання відносин з міжнародним співтовариством⁴⁸.

Політичні та економічні взаємодії між Україною та Євросоюзом визначають курс розвитку країни на наступні 10-15 років і повинні мати віддзеркалення в регіонах, підвищуючи їхні соціально-економічні показники та покращуючи якість життя місцевого населення. Основна мета цього

⁴⁶ Копійка В.В.Євроінтеграція як стратегія розвитку України. Незалежність України в глобалізованому світі: вектори ХХІ століття. Міжнар. наук. конф. до 20-річчя незалежності України. 2011. м. Київ. Збірник матеріалів. упоряд.: Я. А. Жаліло, С. О. Янішевський. Київ: Нац. ін-т стратегічних досліджень. 2011. С. 166.

⁴⁷ Ініціатива ЄС «Східне Партнерство». URL: <https://mms.gov.ua/mizhнародne-spivrobotnictvo/evropejska-integraciya/iniciativa-yes-shidne-partnerstvo>.

⁴⁸ Там само.

співробітництва полягає в тому, щоб підняти національну політику України з відсталих пострадянських норм до прогресивних, зокрема європейських стандартів. Цей процес націлений на стимулювання соціально-економічного зростання в різних регіонах країни. Реформа місцевого самоврядування та організації влади є однією з ключових та пріоритетних завдань України на цьому шляху⁴⁹.

У рамках ініціативи «Суспільство, ефективне управління та сталість» встановлено завдання щодо прийняття та реалізації Національних стратегій розвитку місцевого самоврядування та управлінських реформ⁵⁰. Згідно з ухваленим Планом дій на період 2016-2017 років постійної конференції регіональних та місцевих органів влади «Східного партнерства», передбачалося вирішення трьох основних завдань:

- 1) децентралізація та реформування державного та муніципального управління;
- 2) обмін передовим досвідом у сфері управління та економічного розвитку;
- 3) забезпечення фінансових ресурсів для місцевих та регіональних органів влади⁵¹.

Заходи, що приймаються в напрямку децентралізації, свідчать про те, що заявлена модель місцевого управління в Україні визнає місцеве самоврядування суб'єктом виконання публічної влади, забезпечує рівновагу між централізацією та децентралізацією в управлінні країною, закріплює наявність управлінської моделі, що складається з двох підсистем: місцевого самоврядування (яке базується на принципі децентралізації) та урядової адміністрації (що діє на основі централізації).

⁴⁹ Тодоров І.Я. Регіональний вимір ініціативи ЄС «Східне партнерство» в Україні. Чорноморський літопис. 2013. №8. С.39.

⁵⁰ Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти: підручник / І.Л. Якименко, Л.П. Петрашко, Т.М. Димань, О.М. Салавор, Є.Б. Шаповалов, М.А. Галабурда, О.В. Ничик, О.В. Мартинюк. Київ: НУХТ. 2022. 337 с.

⁵¹ Місцеве самоврядування в країнах Східного партнерства / М. Канавець, Ю. Лихач, І. Рошин, М. Журавель; за заг. ред. К. Ващенко. Київ: Національне агентство України з питань державної служби; Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського союзу. 2017. С.6-7.

Ініціатива з підтримки децентралізації в Україні, започаткована під егідою Шведської асоціації місцевих адміністрацій та регіонів, отримала фінансову підтримку уряду Швеції у розмірі 3,5 млн євро. Ці кошти призначені для проведення інформаційної кампанії, експертного консультування, розширення фінансової децентралізації та надання консультаційної допомоги у створенні «прогресивного» українського закону з децентралізації.

У 2017 році була створена Рада донорів з питань децентралізації в Україні, яка включає програму ULEAD та підтримку від урядів Німеччини, Польщі, Естонії, Швеції, а також організацій SIDA, DESPRO, ПРООН, USAID, DOBRE, ПУЛЬС та EDGE. Результати міжнародної співпраці з реформування місцевого самоврядування підтверджують думку Г. Зубка про те, що успіхи децентралізації – це спільний досягнення України та її міжнародних партнерів⁵². Наразі можна вже розглядати результати реформи, зокрема у зміні адміністративно-територіального устрою та законодавчому закріпленні цих змін.

Один з провідних експертів з децентралізації в Україні, А. Ткачук, який є співавтором законодавчої бази реформи, висловив думку, що успішність першого етапу децентралізації в Україні перевершує аналогічні процеси у Європі. За його словами, українські об'єднання виявилися більш оперативними та активними порівняно з країнами Європи. Він зауважив, що в Європі процес добровільного об'єднання тривав від 10 до 20 років і навіть тоді досягав лише 10-15%, в той час як в Україні цей етап пройшов швидко та енергійно, виключивши будь-які аналогічні досягнення у європейських країнах⁵³.

Україна займає провідну позицію у реалізації децентралізації, що підтверджується дослідженнями та оцінками фахівців. Наша країна успішно впроваджує ефективну модель бюджетного вирівнювання, яка вже зарекомендувала себе як одна з найкращих в Європі. Зараз понад 15% ВВП

⁵² Зубко Г. Для подальшого успіху децентралізації потрібні секторальні реформи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dlya-podalshogo-uspihu-decentralizaciyipotribni-sektoralni-reformi-gennadij-zubko>.

⁵³ Ткачук А.В. Україні перший етап децентралізації був успішнішим, ніж у країнах Європи. URL: <http://open.solidarnist.ua/?p=2308>.

України спрямовується на місцевий розвиток через місцеві бюджети. Досягнення України у цій сфері не мають собі рівних серед інших європейських країн, окрім Північної Європи, таких як: Данія, Швеція, Норвегія і Фінляндія. Навіть у порівнянні з такими країнами, як Польща та Німеччина, ми вже випередили їх за показниками бюджетної децентралізації⁵⁴.

Сучасна реформа адміністративно-територіального устрою в Україні виокремлюється двома ключовими умовами її впровадження:

- по-перше, реорганізація не має обмежуватися виключно добровільним об'єднанням територіальних громад;
- по-друге, новоутворені об'єднані територіальні громади повинні бути життєздатними⁵⁵.

Законодавством також передбачено державну підтримку добровільного об'єднання шляхом розробки Перспективних планів формування громадних територій у регіонах, використовуючи розроблену урядом Методику та наукове обґрунтування. Завершивши перший етап реформи місцевого самоврядування, було досягнуто добровільного об'єднання більшості територіальних громад. Цей етап реформи пройшов у відповідності з процедурою, яка нагадує скандинавську модель.

Залишкові зміни були здійснені адміністративним шляхом, оскільки законодавство передбачає, що до прийняття закону про адміністративно-територіальний устрій України визначення адміністративних центрів територіальних громад та затвердження їх територій здійснюється Кабінетом Міністрів України. Слід відзначити, що процес добровільного об'єднання територіальних громад в Україні протікав досить динамічно⁵⁶.

В 2019 році набув широкого розголосу процес об'єднання громад у територіальні громади та міста обласного значення. Цей перший крок не лише

⁵⁴ Ткачук А.В. Україні перший етап децентралізації був успішнішим, ніж у країнах Європи. URL: <http://open.solidarnist.ua/?p=2308>.

⁵⁵ Дем'янченко А.С. Реформа адміністративно-територіального устрою України в аспекті децентралізації влади. Наукові записки НаУКМА. 2017. Том 200. Юридичні науки. С.100.

⁵⁶ Христенко О.А. Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації. Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 13-14 грудня 2018 р. Миколаїв: МНАУ. 2018. С.123.

приніс досягнення, але й стикнувся з певними викликами, включаючи політичні маніпуляції, опір з боку районних та обласних адміністрацій, корпоративні інтереси та особисті амбіції. На етапі реформи у деяких областях спостерігався активний опір процесу децентралізації з боку обласних урядових структур, зокрема в Київській, Сумській, Одеській та Закарпатській областях, де фактично зупинявся процес формування ОТГ.

Тим часом на початку 2019 року у провідних регіонах більшість території вже була охоплена об'єднаними територіальними громадами: понад 60% території в Запорізькій та Житомирській областях і понад 50% в Дніпропетровській, Хмельницькій, Чернігівській та Волинській областях. Охоплення об'єднаними територіальними громадами в менш розвинених регіонах практично не перевищувало одну десяту частину: у Закарпатській області цей показник склав лише 4%, у Київській – 11%, у Харківській – 14%, а у Вінницькій – 16%⁵⁷.

Протягом квітня та травня 2020 року уряд ухвалив оновлені перспективні плани для всіх областей, охоплюючи їх території в повному обсязі. 17 липня 2020 року Верховна Рада України прийняла Постанову № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів»⁵⁸, унаслідок чого 490 районів було ліквідовано, а 136 нових створено, з них 17 – розташовані на тимчасово окупованих територіях. У складі цих районів було визначено 1469 територіальних громад, включаючи 31 громаду на тимчасово окупованих територіях України в Донецькій та Луганській областях. Після повернення контролю над територією Автономної Республіки Крим планується здійснення затвердження адміністративних центрів та організація територіальних громад. Це відзначає початок широкомасштабної реформи управління на рівні підрозділів (районів).

⁵⁷ Бевз Т. Специфіка здійснення реформи децентралізації в регіонах України: здобутки і прорахунки. Народна творчість та етнологія. 2019. № 3. С. 67–68.

⁵⁸ Про утворення та ліквідацію районів: Постанова ВРУ від 17 липня 2020 року № 807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>.

Уже 25 жовтня 2020 року, відповідно до нового адміністративно-територіального устрою в Україні, пройшли перші місцеві вибори в об'єднаних територіальних громадах, вибори депутатів місцевих рад та голів місцевих установ. 12 червня 2020 року був оголошений новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня, ухвалений Урядом. Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів, створено 1469 територіальних громад, які охоплюють всю територію України.

Створення міцного фундаменту для переходу до нових етапів у реформуванні місцевого самоврядування відкриває широкі можливості для подальших змін у сферах: охорони здоров'я, освіти, культури, соціальних послуг, енергоефективності та інших галузях. Під час Політичного Діалогу на високому рівні, що відбувся 13 грудня 2021 року, Європейський Союз і Україна підтвердили важливість реформи державного управління. ЄС продовжує активно підтримувати Уряд України в цьому напрямку через політичний діалог, фінансову допомогу, програми та технічну підтримку. За період з 2014 року ЄС спрямував понад 160 мільйонів євро на підтримку реформи державного управління в Україні⁵⁹.

Уряд України активно працює над новим пакетом підтримки реформ, який ґрунтується на стратегії реформування державного управління до 2025 року. Ця стратегія була затверджена у липні 2021 року і відображає постійний політичний діалог, що ведеться з 2017 року щодо важливості реформування управління в Україні. Попередня стратегія, затверджена у 2016 році, визначала завдання до 2021 року. Нова стратегія прогнозує шлях до 2025 року та спрямована на збільшення ефективності адміністрування в Україні через прийняття європейських стандартів управління⁶⁰.

Проєкт «Підтримка комплексної реформи державного управління в Україні» (EU4PAR) фінансується ЄС та сприяє Уряду України у втіленні Стратегії реформування державного управління. Основна мета проєкту –

⁵⁹ ЄС підтримує розбудову в Україні держави, яка працює в інтересах громадян. URL: <http://surl.li/uggqa>.

⁶⁰ Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reforms/pars-2022-2025-ukr.pdf>.

створення прозорого, ефективного та відповідального державного управління в країні.

Україна вже здійснила значний крок у напрямку задоволення потреб громадян з часу прийняття першої Стратегії реформування державного управління у 2016 році. Серед пріоритетів реформ державного управління на 2022 рік можна виокремити:

- запровадження Закону України «Про адміністративну процедуру» та проведення відповідного навчання державних службовців, суддів та адвокатів.
- Подальше розгортання електронної системи управління людськими ресурсами, що дозволить перевести багато аспектів трудового життя чиновників у електронний формат і підвищить прозорість і ефективність.
- Реформа системи оплати праці в державній службі.
- Подальше удосконалення системи відбору на державну службу на основі заслуг, впровадження процедур відбору та забезпечення гендерного балансу.
- Модернізація, цифровізація та поліпшення доступу до державних послуг.
- Удосконалення інструментів та можливостей управління політикою в міністерствах⁶¹.

Аналізуючи Огляд ЄС-2023, Ukraine Facility (програма фінансової підтримки від ЄС для України, далі – План для України), програму МВФ для України та Стратегію доходів, прийняту в грудні 2023 року, виявляємо, що ці документи зосереджені переважно на фіскальній політиці та фінансовому

⁶¹ ЄС підтримує розбудову в Україні держави, яка працює в інтересах громадян. https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/%D1%94%D1%81-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83%D1%94-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D1%83-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%B8-%D1%8F%D0%BA%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%8E%D1%94-%D0%B2-%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B0%D1%85-%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%8F%D0%BD_uk?s=312

секторі. Однак, вони також охоплюють інші сфери, включаючи зелену енергетику та людський капітал. Важливо відзначити, що багато реформ, запропонованих у цих документах, співпадають, що спростить їх впровадження для уряду України. Наприклад, як зазначається як у Огляді ЄС-2023, так і в Плані для України, існують конкретні заходи для посилення місцевого самоврядування та розвитку реформи децентралізації, яка вже успішно реалізована в Україні.

Вкрай важливо враховувати, що під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну, у областях були створені військові адміністрації, що тимчасово замінили обрані органи місцевого самоврядування. Хоча ці адміністрації є необхідними для забезпечення обороноздатності, Огляд ЄС-2023 рекомендує встановлення чітких правил для їх функціонування, щоб уникнути їх використання як інструменту для ослаблення ролі місцевого самоврядування. Необхідно забезпечити, щоб місцеве самоврядування було відновлене, як тільки це стане можливим⁶².

Однією з нагальних справ після скасування воєнного стану в Україні стане завершення реформи децентралізації шляхом внесення змін до Конституції⁶³. Раніше як П.О. Порошенко, так і В.О. Зеленський вносили відповідні законопроекти до парламенту, але з невеликим успіхом, оскільки їх пропозиції мали ризики централізації влади та зупинення реформ. У поточній системі влади президент України вже має занадто багато повноважень, що порушує стійкість системи. Проте, здається, українські президенти не прагнуть обмежувати свої повноваження, навіть якщо це було б у інтересах України.

Важливо зазначити, що ефективна робота державних органів передбачає чіткий розподіл повноважень між центральною та місцевою владою. Цей процес, хоч і не є складним у самому своєму ядрі, вимагає ретельного аналізу та розподілу різноманітних функцій, які здійснюються обома рівнями влади.

⁶² Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html>.

⁶³ Децентралізація та дотримання законодавства: чому потрібен адміністративний нагляд за рішеннями місцевих рад. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3845721-decentralizacia-ta-dotrimanna-zakonodavstva-comu-potriben-administrativnij-naglad-za-risennami-miscevih-rad.html>.

Наприклад, Огляд ЄС-2023 наголошує на важливості надання муніципалітетам (громадам) статусу юридичної особи у відповідності до стандартів Європейського Союзу. Ця ідея викликає різні погляди серед українських експертів, тому необхідно провести ретельне дослідження всіх за і проти аспектів цього питання, щоб прийняти обгрунтоване рішення, яке враховує всі можливі наслідки.

Зрештою, для забезпечення місцевих органів самоврядування не лише повноваженнями, а й необхідними ресурсами, передбачається виділення не менше 20% грантів, що надаються у рамках Плану для України (1,1 млрд євро), безпосередньо місцевим владам. Це сприятиме активізації прийняття рішень на місцях та збільшить конкуренцію між самими органами місцевого самоврядування. Важливо, щоб ці органи були відкритими для громадян та підзвітними центральній владі⁶⁴.

Україна збирається прийняти закони про громадські консультації та про контроль за діяльністю місцевих органів відповідно до Європейської Хартії місцевого самоврядування (наразі такі консультації регулюються Постановою Кабінету Міністрів⁶⁵ та призупинені через введений воєнний стан). Тим часом, Огляд ЄС-2023 наголошує на небезпеці введення в дію спірного закону про містобудування в його поточному вигляді, оскільки він має значні корупційні ризики.

Огляд ЄС-2023 та План для України зосереджуються на судовій системі та верховенстві права. Виконання законів є важливою складовою будь-якої реформи, оскільки без цього «правила гри» стають нікчемні. Судова реформа в Україні зазнала опору і саботажу, оскільки корисливі інтереси завжди боялися втратити можливість обійти правила на свою користь. Але завдяки підтримці громадянського суспільства та міжнародних партнерів реформа продовжується. Цікаво, що в Україні на 1000 мешканців майже вдвічі менше суддів і вдвічі

⁶⁴ Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html>.

⁶⁵ Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>

більше прокурорів, ніж у ЄС. Це може не свідчити про якість роботи правоохоронних органів, але вказує на потребу стратегічної реформи.

У стратегічних планах для України наступних років визначено кілька ключових аспектів реформи судової системи. Основні цілі полягають у покращенні якості судових рішень, збільшенні ефективності правоохоронних органів та підвищенні рівня юридичної освіти. Водночас, огляд Європейського Союзу на 2023 рік розширює цю перспективу, обговорюючи також аспекти юридичної освіти, виконання судових рішень, адвокатську діяльність та захист прав людини. Важливо відзначити, що обидва документи вказують на значення законодавства про банкрутство, яке є необхідним компонентом реформування бізнес-середовища. Щодо юридичної освіти, Огляд ЄС-2023 акцентує увагу на необхідності модернізації навчальних програм та боротьбі зі списуванням і плагіатом, щоб забезпечити вищу якість навчання⁶⁶.

Україна має надалі активно працювати у сфері прав людини, включаючи імплементацію важливих міжнародних документів, таких як Стамбульська конвенція і Римський статут. Зокрема, зусилля повинні бути спрямовані на ефективне розслідування та покарання випадків сексуального насильства, особливо пов'язаних з воєнним конфліктом, а також на створення безбар'єрного середовища та забезпечення реабілітації для людей з інвалідністю. Наша країна також повинна оновити свої стратегії і законодавство з прав людини, зокрема у сферах протидії дискримінації та ворожнечі, а також у визнанні цивільних шлюбів⁶⁷.

Щодо прав ув'язнених, важливо забезпечити їм недопущення тортур, належні умови утримання та доступ до медичної допомоги. ЄС-2023 рекомендує створення постійного органу, що включатиме представників громадських організацій та Уповноваженого з прав людини для моніторингу

⁶⁶ Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-instituciyni-reformi-v-ukraini.html>.

⁶⁷ Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>.

ситуації та щорічного звітування від Генеральної прокуратури та Державного бюро розслідувань щодо випадків тортур та захисту жертв⁶⁸.

Згідно з рекомендаціями ЄС-2023, український уряд розробив стратегію міграційної політики до 2025 року⁶⁹, хоча не передбачив ратифікацію Міжнародної конвенції про захист прав мігрантів⁷⁰. Проте, план дій з конкретними показниками для оцінювання виконання стратегії ще потрібно ухвалити. Додаткові зміни в сфері міграції включають узгодження законодавства з принципами ЄС щодо прав потерпілих і компенсації жертв злочинів, поліпшення захисту персональних даних, а також деінституціоналізацію дітей і людей похилого віку згідно з планом, який Україна має затвердити до кінця 2024 року. Крім того, українська влада повинна визначити процедури відновлення прав і свобод після припинення воєнного стану.

Стратегія боротьби з організованою злочинністю вимагає не тільки перегляду відповідного законодавства, але й впровадження нових інструментів, які забезпечать ефективність дій. Необхідно зміцнити роль прокуратури в досудовому розслідуванні та позбавити СБУ цієї функції. Важливим є створення в Україні інституційної бази для впровадження СОСТА (Оцінка ризиків серйозної організованої злочинності) та призначення постійного координатора з питань боротьби з організованою злочинністю. Також необхідно вдосконалити законодавство щодо володіння вогнепальною зброєю та підвищити контроль над незаконним обігом цієї зброї. Запровадження криміналізації контрабанди товарів у великих масштабах, згідно з Оглядом ЄС-2023, вже відбулося у грудні 2023 року⁷¹.

⁶⁸ Виговська В. Чи допоможе нове законодавство захистити жертв домашнього насильства? Реформи. URL: <https://voxukraine.org/chy-dopomozhe-nove-zakonodavstvo-zahystyty-zhertv-domashnogo-nasylstva>.

⁶⁹ Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження КМУ від 2 липня 2017 р. № 482-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text>.

⁷⁰ International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families. New York, 18 December 1990. URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=IV-13&chapter=4&clang=_en.

⁷¹ Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html>.

Огляд ЄС-2023 звертає увагу на важливість свободи медіа, як головного стовпа демократії та захисту прав людини. Важливо посилити незалежність національних медіарегуляторів, розробити разом з представниками журналістського корпусу чіткі правила їхньої роботи в умовах бойових дій та створити більш ефективні механізми доступу до публічної інформації. Крім того, урядам рекомендується розробити плани по відновленню плюралістичного, прозорого та незалежного медіа після закінчення воєнного стану. Для України передбачаються зміни до планів розподілу радіочастот та впровадження директив ЄС з кібербезпеки до кінця першого кварталу 2025 року.

Процес реформи правоохоронних органів включає ретельний відбір суддів та прокурорів на основі їхніх заслуг, встановлення процедур для покарання недоброчесних представників судової системи та посилення виконання судових рішень. Аналіз Європейського Союзу у 2023 році та надання Плану для України відкривають шлях до конкретних рекомендацій з випадкового розподілу справ між суддями та прокурорами, що мінімізує ризики корупції.

Впровадження дистанційних судових засідань підтримує цей напрямок, розширюючи коло доступних суддів для розгляду справ. Україна запровадила дистанційні судові засідання в умовах пандемії COVID-19 і тепер важливо чітко визначити, які процедури можуть бути проведені в онлайн-форматі, забезпечуючи захист прав учасників судового процесу. Україна наполегливо йде шляхом реформування правоохоронних органів та державної служби, спрямовуючись на зміцнення їхньої доброчесності та ефективності. Незважаючи на це, визнано, що багато часу минуло даремно і зміни будуть впроваджуватися поступово⁷².

Реформа державної служби є фундаментом для реалізації інших перетворень, бо необхідні компетентні та довірені державні службовці для

⁷² Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html>.

розробки та впровадження відповідного законодавства⁷³. У 2024 році Україна має узгодити чинне законодавство з новим законом про адміністративну процедуру. Також передбачається впровадження довгоочікуваних змін до законів про оплату праці державних службовців. Зокрема, сталий оклад буде складати не менше 70% (у порівнянні з попередніми 40–50%), надбавка за вислугу років зменшиться з 50% до 30% і введена класифікація посад з початку 2024 року. Ці заходи спрямовані на підвищення професійної незалежності державних службовців та приваблення на держслужбу більш різноманітних фахівців.

Огляд Європейського Союзу 2023 року пропонує кілька специфічних заходів для поліпшення статистичної системи України⁷⁴. Ці заходи включають:

- 1) зміцнення незалежності Державної служби статистики;
- 2) прийняття стратегії розвитку статистики на період 2024–2029 років;
- 3) збільшення виробництва та передачу якісних даних до Євростату.

Наразі в Україні діє закон про статистику, який гарантує незалежність Держстату, а також Програма розвитку статистики до 2028 року⁷⁵.

У сфері боротьби з корупцією та відмиванням грошей можна виділити декілька напрямів дій:

- 1) підтримку існуючих інституцій (оскільки існують спроби їхнього саботажу або дискредитації);
- 2) посилення ефективної роботи функціонуючих інституцій;
- 3) «перезавантаження» інституцій, які працюють недостатньо ефективно.

Перша група заходів передбачає виконання діючої антикорупційної програми на період 2023–2025 років, стратегії повернення активів⁷⁶, підтримку системи електронного декларування та правильний вибір нового голови Національного агентства з питань запобігання корупції.

⁷³ Реформа державної служби. Національне Агентство з питань державної служби України. URL: <https://nads.gov.ua/diyalnist/reforma-derzhavnoyi-sluzhbi>.

⁷⁴ Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html>.

⁷⁵ Програма розвитку офіційної статистики до 2028 року. URL: https://ukrstat.gov.ua/plan_stat/2023/proekt_progr_28.pdf.

⁷⁶ Про схвалення Стратегії повернення активів на 2023–2025 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/670-2023-%D1%80#Text>.

У ряду ініціатив, які входять до другої групи заходів, зокрема ухвалення нових стратегій і програм з протидії корупції на період після 2025 року, виділяється передача відповідальності за прийняття антикорупційних програм на рівні окремих установ від Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) безпосередньо до цих установ. Нещодавно прийнятий закон, спрямований на посилення незалежності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП), та заплановане збільшення чисельності її персоналу з 70 до 150 осіб також належать до цієї групи заходів⁷⁷.

Передбачається також розширення штату Національного антикорупційного бюро (НАБУ) з 700 до 1000 працівників, посилення захисту цієї установи від зовнішніх впливів та розширення її повноважень, зокрема щодо проведення незалежних слідств. Крім того, передбачається збільшення кількості суддів у Вищому антикорупційному суді (ВАКС) та можливість одноособового розгляду певних справ з метою прискорення судового процесу.

У третій групі заходів планується «перезавантаження» Бюро економічної безпеки та Агентства з повернення та управління активами (ARMA).

Деякі законодавчі акти вже прийняті, наприклад, закон, що розширює компетенції НАЗК, дозволяючи йому перевіряти активи осіб до прийняття на державну службу і закон про лобіювання. Але є й такі, що ще не прийняті, наприклад, закон про Бюро економічної безпеки, хоча лунають постійні заклики з боку послів G7 та громадянського суспільства України.

Недотримання законів та висока корупція перешкоджають розвитку бізнесу, але існують інші проблеми, які також треба вирішувати для приваблення інвестицій та підтримки підприємницької діяльності, такі як: дерегуляція, захист прав інтелектуальної власності, корпоративне законодавство та антимонопольна політика, наприклад, запуск системи електронних ліцензій до кінця 2023 року⁷⁸.

⁷⁷ Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html>.

⁷⁸ Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html>.

В останні роки Україна робила значні кроки у захисті прав інтелектуальної власності, але все ще потрібно активно впроваджувати норми *acquis* ЄС щодо авторського права, підвищувати ефективність організацій колективного управління та активно боротися з піратством. Крім того, нагальною є необхідність запуску Суду з інтелектуальної власності, який формально існує з 2017 року, але ще не діє повним ходом⁷⁹.

У сфері антимонопольної політики Україна також має працювати над створенням повного переліку схем державної допомоги, покращенням прозорості діяльності державних підприємств і партнерств державного та приватного секторів. Крім того, необхідно внести зміни до антимонопольного законодавства з метою забезпечення можливості будь-якого особи подати до суду справу про ринкову концентрацію без висновку АМКУ. У сфері корпоративного законодавства важливо провести оновлення, спрямоване на підвищення прозорості структури компаній і транскордонних операцій, підтримку акціонерів, а також на сприяння цифровізації та гендерної рівності.

Звичайно, програма МВФ залучає найбільше уваги банків та фінансових установ, але інші документи також звертають увагу на це. Враховуючи високі потреби України у фінансуванні, здорова банківська система та фінансовий сектор відіграють вирішальну роль у виживанні та відновленні країни. Ефективне використання коштів є ще однією важливою метою.

Існують загальні положення, які мають дотримуватись постійно, такі як розумна макроекономічна політика, уникнення «друку грошей» для фінансування бюджетного дефіциту. Уряд також повинен утриматися від «порятунку» банків та збільшення державної власності в секторі без дозволу МВФ. Стратегія скорочення державної власності в банківському секторі

⁷⁹ За яких умов запрацює Вищий суд з питань інтелектуальної власності: голова КГС ВС Лариса Рогач взяла участь в експертному обговоренні. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1516608>.

залишається сталим пріоритетом: державні банки будуть приватизовані, як тільки це буде можливо⁸⁰.

Зміни в банківському секторі націлені на відновлення кредитування та ефективне управління ризиками. Для досягнення цієї мети передбачено ряд кроків. Серед них – скорочення непрацюючих кредитів, яке має бути реалізоване до кінця червня 2024 року, згідно з програмою МВФ. План для України, у свою чергу, пропонує розробити стратегію на рік пізніше. Додаткові заходи включають «перезавантаження» програми субсидованих кредитів «5-7-9», спрямоване на виправлення ринкових провалів, а також поступове впровадження норм ЄС у банківське регулювання⁸¹.

Реформи в небанківському фінансовому секторі мають більший обсяг, що, можливо, зумовлено меншим розвитком ринку капіталу в Україні порівняно з банківським сектором. Основна увага приділяється страхуванню, яке відіграє ключову роль у залученні інвестицій в країну. Питання воєнного страхування обговорюється, проте, ініціативи в цьому напрямку є досить обмеженими та розрізненими.

Програма реформ, яка охоплює як Огляд ЄС-2023, так і вимоги МВФ, націлена на створення законопроекту про воєнне страхування до кінця червня 2024 року. Ухвалення двох інших законопроектів, що стосуються оцінювання та Моторно-транспортного бюро, також зміцнить страховий сектор. Головна мета цих змін – гармонізувати регулювання фондового ринку України з міжнародними та європейськими стандартами. В рамках програми реформ також передбачається розроблення правил для фінансових інновацій, таких як р2р-кредитування, банки як послуга або віртуальні активи. Останній закон про віртуальні активи, хоч і був прийнятий нещодавно, потребує значних покращень⁸².

⁸⁰ Корнилюк А., Корнилюк Р. Державна програма підтримки бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%»: у пошуках оптимального дизайну. URL: <https://voxukraine.org/derzhavna-programa-pidtrymky-biznesu-dostupni-kredyty-5-7-9-u-poshukah-optimalnogo-dyzajnu>.

⁸¹ Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html>.

⁸² Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html>.

Зважаючи на обмежені ресурси країни та її залежність від зовнішньої підтримки, і План для України, і програма МВФ відводять значну увагу управлінню державними фінансами для підвищення ефективності їх використання.

Основні принципи, які визначені у цих документах, вже давно відомі:

- додаткові витрати повинні бути забезпечені додатковими доходами;
- уряд повинен активно працювати над зменшенням зовнішнього боргу та заміщенням його внутрішнім боргом (при цьому збільшуючи спроможність Агентства з управління державним боргом для забезпечення більшої прозорості управління боргом);
- уряд повинен повернутися до середньострокового бюджетного планування і впровадити більш докладну оцінку фіскальних ризиків (також ті, хто використовує державні гарантії, повинні бути готові понести ціну за цей ризик);
- запровадити систематичний аналіз витрат бюджету.

Як МВФ, так і План для України підтримують виконання Стратегії доходів⁸³, яка передбачає отримання приблизно 3–4% ВВП додаткових надходжень до бюджету. Щодо фінансових аспектів, пропонується підвищити роль Рахункової палати України та Держаудитслужби, узгодити законодавство щодо закупівель з європейськими стандартами і посилити контроль за процесами закупівель.

Крім того, важливо звернути увагу на державні підприємства, які істотно впливають на ефективність та рівень корупції в країні. Планові реформи передбачають подальше вдосконалення управління цими підприємствами, включаючи їхній розподіл на три категорії, розробку відповідної політики, впровадження нового законодавства щодо корпоративного управління та створення наглядових рад.

⁸³ Національна Стратегія доходів до 2020 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.

Проблеми управління податками та перетину кордонів товарів є відомі вже давно. Різні уряди намагалися вирішити їх, але з обмеженим успіхом. Однак, стратегія доходів, запроваджена наприкінці 2023 року, містить комплексний план дій для реформування як податкової, так і митної політики, а також управління відповідними платежами⁸⁴.

Основними інструментами вирішення проблем управління податками та митницею, відповідно до Стратегії доходів, є централізація та цифровізація. Зокрема, пропонується автоматизувати спілкування між податковими або митними інспекторами та фізичними особами чи підприємствами, а також для виявлення порушників закону запровадити підходи, що базуються на оцінці ризиків. Для цього податкова служба отримає доступ до банківських даних платників податків після впровадження належної системи управління даними. Митна служба буде перевіряти документи на пунктах пропуску і передавати їх до центральних офісів для подальшої обробки⁸⁵.

У світлі прийнятого закону щодо криміналізації контрабанди великого масштабу митниця активно розширюватиме свої правоохоронні функції для боротьби з цим явищем. Одночасно з цим більше підприємств отримають статус Авторизованого економічного оператора, що дозволить їм пройти митний контроль шляхом спрощеної процедури⁸⁶. Крім того, податкова та митна служби збираються вдосконалювати свій персонал через навчання, підвищення заробітної плати та впровадження процедур відбору на конкурсній основі. Планується також обмін інформацією з відповідними відомствами інших країн та впровадження антикорупційних програм⁸⁷.

До 2030 року інформаційні системи податкової та митної адміністрацій будуть об'єднані на рівні Міністерства фінансів і керуватимуться незалежним адміністратором. Європейська комісія офіційно підтримала ініціативу уряду

⁸⁴ Національна Стратегія доходів до 2020 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.

⁸⁵ Там само.

⁸⁶ Тишук Т. Індекс реформ 121. Авторизований економічний оператор на митниці та єдиний рахунок для сплати податків. URL: <https://voxukraine.org/imore-121-avtoryzovanyj-ekonomichnyj-operator-na-mytnytsi-ta-yedynyj-rahunok-dlya-splaty-podatviv>.

⁸⁷ Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html>.

України – Ukraine Plan, в рамках Ukraine Facility. Цей план передбачає надання 50 млрд євро макрофінансової допомоги на період 2024-2027 років.

Рішення про створення Ukraine Facility було ухвалено Радою Європейського Союзу з метою сприяння розвитку України через виділення фінансової допомоги. Це стало можливим після того, як В.Орбан відкликав своє вето і лідери ЄС зуміли досягти консенсусу. Крім того, Європейський Союз планує тісно співпрацювати з Держаудитслужбою України для ефективного контролю за використанням наданої допомоги.

Висновок до розділу 2

Створення партнерства між Україною та Європейським Союзом є не лише важливим, але й стратегічним кроком для обох сторін. Таке партнерство відкриває широкі можливості для співпраці в різних сферах, починаючи від політичного діалогу та закінчуючи економічним співробітництвом.

Однією з ключових сфер співпраці є проведення реформ в Україні. Європейський Союз активно підтримує Україну у цьому процесі, надаючи фінансову допомогу та експертну підтримку. Результатом цієї співпраці стало значне поліпшення у сферах децентралізації, правоохоронних органів, судової системи та боротьби з корупцією.

Процес децентралізації виявився особливо успішним, дозволяючи Україні ефективніше розподіляти повноваження та ресурси на місцевий рівень, що призвело до створення життєздатних територіальних громад та покращення якості державного управління. Крім того, Україна стала прикладом для інших європейських країн у цій сфері.

Нові стратегії та плани реформ, які розробляє уряд України, спрямовані на підвищення ефективності управління та відповідність європейським стандартам. Підтримка Європейського Союзу у цьому процесі є надзвичайно важливою, оскільки вона забезпечує Україні необхідні ресурси та експертну підтримку для подальшого розвитку.

Більш того, партнерство з ЄС дозволяє Україні активно участь у міжнародних ініціативах та програмах, що сприяє зміцненню її позицій на міжнародній арені та розвитку міжнародних зв'язків.

Отже, створення партнерства між Україною та Європейським Союзом виявилось важливим кроком у співпраці між цими двома сторонами, що вже принесло значні позитивні результати і має потенціал для подальшого успіху.

РОЗДІЛ 3

ЕВОЛЮЦІЯ ВЗАЄМВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Починаючи з 24 лютого 2022 року, Російська Федерація розпочала повномасштабну збройну агресію проти України. Цей напад відображає не лише намір кремлівського керівництва відновити імперський статус Росії після розпаду СРСР, але й реакцію на послідовний курс української влади на європейську та євроатлантичну інтеграцію, який підтримує більшість громадян України. Це також свідчить про важливість України у світовій політиці, що підкреслив вже Збігнев Бжезинський, відомий американський політолог і геостратег. Висновок, який він сформулював, що «без України неможлива російська імперія», продовжує впливати на рішення кремлівського режиму щодо України та глобальної політики⁸⁸. Росія, зокрема за часів президентства Путіна, проявляє схильність розв'язувати міжнародні проблеми силовими методами, але початковий їй розрахунок на швидку перемогу над Україною був помилковим.

Надії на те, що реакція західних демократій до агресії Кремля може бути неприциповою, швидко згасли перед жорстокістю збройного нападу на Україну. Держави Заходу були змушені визнати цей напад як порушення європейських та євроатлантичних цінностей, що відобразилося в черговому етапі російської «гібридної війни» проти Заходу. З початку 2014 року РФ не лише вторглася на територію суверенної держави, а й розпочала фактичну «гібридну війну» проти Європи та всього демократичного світу, проти основних прав людини та міжнародних норм співіснування у світі.

Попри окупацію Криму та розпочату «гібридну війну» Росії проти України та демократичного світу у 2014 році, деякі західні політики

⁸⁸ Віднянський С. Європейська політика України: основні етапи, проблеми та перспективи реалізації. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2016. Вип. 25. С. 13.

висловлювали думку, що Україна не може стати членом ЄС та НАТО. Наприклад, колишній президент Франції В. Жискар д'Естен заявляв: «Україна в її поточному стані не може функціонувати демократично, тому необхідно, щоб вона перегрупувалася...». Він стверджував, що Україна не вміє розвивати свою економіку та політику на достатньому рівні і її місце знаходиться між Росією та Європейським Союзом, підтримуючи нормальні відносини з обома сторонами. Також у 2015 році колишній президент Франції Н. Саркозі висловив схожу думку, стверджуючи, що Україна має залишитися мостом між Європою та Росією та відмовитися від намірів вступити до НАТО та ЄС⁸⁹.

Президент Європейської Комісії Ж.-К. Юнкер у 2016 році рішуче заявив, що Україна не вступить до ЄС протягом наступних 25 років. О. Шольц, канцлер Німеччини, у свою чергу, під час переговорів у Москві перед повним масштабним вторгненням РФ в Україну, завірив Путіна, що вступ Києва до НАТО «не станеться в найближчі 30 років».

Незважаючи на це, деякі передові політичні діячі Заходу мали іншу думку про майбутнє України. Відомий німецький політик Е. Бар, у вступі до своєї праці «Європейський Союз, Росія та Євразія» застерігав: «...У сучасному проміжному статусі Україні, ймовірно, не вдасться самостійно підтвердити свою державність протягом тривалого часу. Цей вакуум, мабуть, все ж зникне протягом наступних 10–15 років. Україна або інтегрується до Європейського Союзу, або якщо не номінально, то фактично – знову зіллється в союзі з Росією»⁹⁰.

Відомий німецький політолог В. Шнайдер-Детерс, колишній керівник київського бюро Фонду ім. Фрідріха Еберта, поділяє схожу думку, яку відображено у назві його книги, виданої у 2013 році в Берліні – «Україна: вакуум влади між Росією і Європейським Союзом». Також висловлюється

⁸⁹ Віднянський С. Україна-Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. С. 12.

⁹⁰ Там само. С. 13.

Зб. Бжезинський, стверджуючи, що для збереження незалежності України вона має стати частиною Центральної Європи, а не Євразії⁹¹.

Таким чином, європейська та євроатлантична інтеграція є стратегічним пріоритетом для України, враховуючи національні інтереси. Це підтверджується не лише реакцією всього демократичного світу на російсько-українську війну, а й активною підтримкою та допомогою з боку країн-членів ЄС і НАТО, спрямованою на перемогу України над російським агресором, збереження державності та національної ідентичності. Україна має стати невід'ємною складовою європейського та євроатлантичного простору.

Немає сумніву, що російсько-українська війна, що триває з 2014 року, має серйозні світові наслідки. Україна, виступаючи героїчно проти брутальної російської агресії, вже зараз впливає на регіональні та глобальні процеси. Її дії стали фактором, що визначає сучасні геополітичні зміни у першій половині XXI століття. Наприклад, після Другої світової війни Європа ніколи не була настільки об'єднаною, як зараз, завдяки впливу українського народу, який витримав удар російської агресії для захисту не лише себе, але й всього континенту. Вторгнення Росії в Україну не лише об'єднало Європу, але й підвищило імідж Європейського Союзу в очах європейців, досягнувши найвищого рівня після 2009 року до 50%⁹².

Після початку російсько-української війни, світ став свідком глибоких політичних та економічних змін. Зокрема, Росія була виключена з числа учасників багатьох міжнародних організацій та інститутів, а також піддана масивним санкціям. Світ побачив витіснення Росії з ринку енергоносіїв, як ключового гравця. Наприклад, Європейський Союз, відомий своєю залежністю від російського газу та нафти, ухвалив Версальську декларацію, обіцяючи швидше відмовитися від імпорту російських енергоносіїв. Ця залежність від російських енергоносіїв стала вразливістю для країн, таких як Німеччина,

⁹¹ Віднянський С. Європейська політика України: основні етапи, проблеми та перспективи реалізації. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2016. Вип. 25. С.13.

⁹² Солодкий С., Фахурдінова М. Зима наближається: як зберегти підтримку України з боку європейських суспільств? Київ. 2022. С. 3.

Угорщина, Словаччина та Болгарія. Прибутки Росії від продажу енергоносіїв є суттєвою частиною її бюджету, що створює важливий фактор в геополітичних відносинах. Наприклад, у 2021 році країни ЄС витратили на ці поставки 99 мільярдів євро⁹³.

У 2022 році ситуація з РФ нафтовою промисловістю стає ще більш напруженою. Підтримуючи Україну, такі країни як: США, Велика Британія, Польща, Балтійські держави, Фінляндія, Данія та Іспанія, активно закликають до мораторію на купівлю енергоресурсів у Росії. Такі дії спонукають до посилення санкцій, що підтримується Європейським Союзом. Зокрема, 6 жовтня 2022 року ЄС прийняла 8-й пакет санкцій проти РФ, який охоплює широкий спектр обмежень: від індивідуальних санкцій до розширення територій, що під санкціями та обмежень у сфері економіки, фінансів та технологій. Ці кроки мають значний вплив на економіку РФ, змушуючи її шукати альтернативні шляхи розвитку⁹⁴.

Зрозуміло як російсько-українська війна віддзеркалюється у глобальній економіці, яка вже страждала від рецесії, викликаної двома роками пандемії коронавірусу, що почалася восени 2019 року. У Європі спостерігається раптове зростання цін на енергоносії і здається, що існування проблеми кліматичних змін відступило на задній план. Санкції та контрсанкції призвели до зменшення світової торгівлі на 5%, за даними Світового банку. Ланцюги постачання різноманітних товарів, сировини та капіталу були порушені. Війна розколола міграційні питання на новому рівні. Але у цьому хаосі з'явилася світла точка: співпраця між Україною та Європейським Союзом стала найбільш результативною на шляху до євроінтеграції України і вимагає особливої уваги.

На початку 2022 року, коли загроза масової російської агресії стала очевидною, Україна наполягала на введенні превентивних санкцій проти Росії з боку Європейського Союзу. На неофіційному саміті ЄС у Брюсселі 17 лютого

⁹³ Пилипенко Я. Як ЄС може послабити головний двигун російської економіки. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/27/686294>.

⁹⁴ ЄС схвалив 8-й пакет санкцій проти рф. URL : <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/yesshvalyv-8-y-paket-sankciy-protu-rf>.

2022 року обговорювалося погіршення безпекової ситуації вздовж кордонів Росії та України. Верховний представник ЄС з питань спільної зовнішньої політики Ж. Боррель нагадав, що з 2014 року Європейський Союз надав Україні 17 мільярдів євро, однак відмовився вводити превентивні санкції проти РФ, що можливо стало стимулом для Путіна на подальші дії в рамках конфлікту з Україною. Під час зустрічі міністрів закордонних справ країн ЄС у Брюсселі міністр закордонних справ України Д. Кулеба закликав надати Україні чітку перспективу на членство в ЄС⁹⁵.

21 лютого 2022 року Євросоюз використав дипломатичний шлях для висловлення засудження звернення Путіна до Ради Федерації стосовно визнання незалежності так званих «ДНР» і «ЛНР», яке відбулося в адміністративних кордонах українських Донецької і Луганської областей. 23 лютого 2022 року Європейський Союз ввів санкції проти 351 депутата Державної Думи РФ та обмежив доступ РФ до фінансових ринків. Після цього, 24 лютого 2022 року, відбувся надзвичайний саміт Євросоюзу, де були ухвалені перші пакети санкцій проти Росії через її агресію проти України. Щоб підкреслити своє становище, 27 лютого 2022 року Євросоюз закрит небо для російських авіакомпаній, а на початку березня таке ж рішення ухвалили Сполучені Штати Америки і ще 36 країн світу⁹⁶.

У березні 2022 року, коли світ став свідком ескалації конфлікту в Україні з боку Росії, відбулася історична зустріч міністрів закордонних справ та оборони 27 країн-членів Європейського Союзу в Брюсселі. На цьому саміті було прийнято важливе рішення – розробити та затвердити перший у історії ЄС стратегічний документ з безпеки та оборони, що отримав назву «Стратегічний компас безпеки та оборони для Європейського Союзу»⁹⁷. Його основна мета – захист громадян, цінностей та інтересів ЄС, а також сприяння міжнародному миру й безпеці. Реалізація цієї стратегії запланована до 2030 року.

⁹⁵ Віднянський С. Україна-Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. С. 14.

⁹⁶ ЄС закрит небо для російських авіакомпаній. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/spisokstran-kakie-gosudarstva-zakryli-svoe-nebo-dlya-rossii-50220598.html>.

⁹⁷ ЄС затвердив «стратегічний компас» у сфері безпеки та оборони. Про що йдеться у документі. URL: <https://suspilne.media/220073-es-zatverdiv-strategicnij-kompas-u-sferibezpeki-ta-oboroni>.

У документі Європейського Союзу, серед інших аспектів, була засуджена окупація Криму Російською Федерацією, а також зафіксовано поняття безпідставної та несправедливої російської агресії проти України. Це свідчило не тільки про зміну підходу, але й про практичні кроки з боку ЄС у напрямку об'єднання зусиль. Ці кроки включали запровадження жорстких економічних санкцій проти Росії, а також надання Україні реальної потужної фінансової, гуманітарної, економічної і, що особливо важливо, військової підтримки.

Як зазначив у своєму виступі перед послами Європейського Союзу Жозеп Боррель, ЄС визнав свої помилки у попередніх підходах, зокрема в оцінці ситуації перед вторгненням Росії в Україну⁹⁸. На початку березня 2022 року, лідери країн Європейського Союзу, включаючи представників Болгарії, Чехії, Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Словаччини та Словенії, висунули спільне звернення, у якому висловили необхідність надати Україні членство в ЄС та почати переговори з цього питання. Цей крок відображає рішучий настрій країн ЄС підтримати Україну в її європейському шляху⁹⁹.

Протягом кількох тижнів після цього звернення, Урсула фон дер Ляйен, глава Європейської Комісії, особисто передала опитувальник В. Зеленському, що було першим кроком у процесі надання Україні статусу кандидата до вступу в Європейський Союз¹⁰⁰. Відповідно до цього опитувальника, який складається зі значної кількості запитань і стосується різних аспектів політики та економіки, Україна відповіла, демонструючи готовність до інтенсивної співпраці з Європейським Союзом.

Коли стартувала друга фаза наступу Росії на Донбасі, спрямована на повний контроль над територіями Донецької та Луганської областей, а також на створення сухопутного коридору з АР Крим. Як відповідь на це, Європейський Союз виділив Україні 1,5 мільярда євро військової допомоги. Однак, передача

⁹⁸ «Ми входимо в ідеальний шторм»: Виступ топ-дипломата ЄС про нову світову реальність. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/10/12/7148529>.

⁹⁹ Віднянський С. Україна-Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. С. 16.

¹⁰⁰ Фон дер Ляен прибула до Києва обговорити заявку України на вступ до ЄС. URL: <https://www.golosameriki.com/a/eu-commission-head-ursula-von-der-leyen-second-visit-tokyiv-since-russian-aggression-start/6613178.html>.

другої частини опитувальника ЄС, надісланого Україні 13 квітня, затребувала більше часу. Обсяг опитувальника був вражаючим: майже 240 сторінок із понад двома тисячами питань, які стосувалися впровадження європейського права в Україні. Менше ніж за місяць, до 9 травня 2022 року, Україна встигла надіслати Єврокомісії заповнену цю частину опитувальника, що становила майже 4 тисячі сторінок¹⁰¹. Така оперативність була безпрецедентною для ЄС.

У своєму повідомленні, від 12 травня, Міністерство закордонних справ РФ відкрило карту своїх позицій стосовно України, чітко висловивши супротив не лише вступу країни до НАТО, а й до Європейського Союзу. 14 травня воно уточнило, що будь-який крок ЄС у напрямку вступу України буде розглядатися як зрада та кінець спроб об'єднання, демонструючи чітке геополітичне керівництво. Тим часом, голова Європейської Ради Шарль Мішель підкреслив свою підтримку України, відвідавши постраждалі міста та висловивши обурення щодо дій російських окупантів. Його слова про мир та справедливість нагадують про важливість міжнародного співробітництва.

Крім того, він висловив стурбованість щодо блокади українських портів, яка суттєво ускладнює ситуацію. І незабаром після цього, 4 травня, Європейська комісія ввела шостий пакет санкцій проти РФ, підтверджуючи єдність Європи в питанні підтримки України та протистояння агресії. У 2022 році було кілька важливих подій, пов'язаних з Україною та Європейським союзом. Наприклад, 18 травня Європейська комісія запропонувала надати Україні кредит на суму 9 мільярдів євро, а наступного дня Європейський парламент проголосував за скасування імпорتنих мит на товари з України. Президент України В. Зеленський також висловив свою позицію стосовно статусу кандидата на вступ до Євросоюзу, наголошуючи на важливості цього кроку для України. Однак МЗС України відкинуло ідею пов'язувати цей процес з інтеграцією країн Західних Балкан. Наприкінці травня відбувся саміт

¹⁰¹ Україна передала ЄС заповнену другу частину опитувальника, необхідну для отримання статусу кандидата на членство в ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-peredala-yes-zapovneni-drugu-chastinu-opitivalnika-neobhidnu-dlya-otrimannyastatusu-kandidata-nachlenstvo-v-yes>.

Євросоюзу, де були озвучені різні погляди на питання антиросійських санкцій¹⁰².

У 2022 році, 11 червня, в Києві відбулися значущі переговори з главою Європейської Комісії, Урсулою фон дер Ляйєн. Це був другий візит глави комісії після масштабного вторгнення Російської Федерації. Важливим було питання про статус країни-кандидата на вступ до ЄС для України. Цікаво, що сім країн-членів Євросоюзу виявили різні погляди на цю ідею. Австрія, Данія, Нідерланди, Швеція, Німеччина та Франція мали свої заперечення, особливо стосовно прискорених процедур. Це показало, що є значні розбіжності в підходах до співпраці між Україною та Європейським Союзом.

Особливий інтерес до російсько-українського конфлікту виявило угорське керівництво, а також президент Франції розглядав можливість приєднання України та інших країн до європейського співтовариства в альтернативному форматі, не обмеженому Європейським Союзом. Проте, керівництво Німеччини, Австрії, Нідерландів, Данії та Швеції виражало певні вагання стосовно надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС. Наприклад, у Болгарії та Кіпрі лише меншість громадян підтримувала думку про відповідальність російської влади за воєнний конфлікт в Україні, що є відмінністю від загальноєвропейської думки, де 78% опитаних вбачають відповідальність Росії у цій ситуації¹⁰³.

У різних куточках Європи та навіть далеко за її межами звучать подібні думки, які, на жаль, неодмінно знаходять своє відображення у політичних перепетях. Один із яскравих прикладів – це стаття, яку опублікувала газета «Ле Фігаро» у травні 2022 року, автором якої був радник колишнього президента Франції Н. Саркозі Анрі Гюєно. У своїй статті він використовував кремлівські наративи, щоб пояснити причини можливої війни. Такий підхід підкреслював, «... що розширення НАТО на схід, перетворення Атлантичного альянсу на

¹⁰² Герасимчук С. Реакція найближчих до України країн на напад Росії. URL: <http://prismua.org/russian-attack>.

¹⁰³ Як війна в Україні змінює громадську думку в Європі. URL: https://lb.ua/world/2022/05/11/516489_yak_viyuna_ukraini_zminyuie_gromadsku.html.

антиросійський і просування кордонів Європейського Союзу до меж Росії лише підштовхнули росіян до відчуття оточення, подібного до того, що було на початку інших європейських конфліктів¹⁰⁴.

Підтримка заходу революції Майдану у 2014 році, спрямована проти проросійського уряду, стала для росіян доказом обґрунтованості їхніх побоювань. Анексія Криму Росією та її підтримка сепаратистів на Донбасі, в свою чергу, переконали Захід у реальності російської загрози і необхідності озброєння України, що змусило Росію трохи більше повірити, що Захід погрожує. Угода про стратегічне партнерство, укладена між Сполученими Штатами та Україною 10 листопада 2021 року, зміцнюючи союз двох країн, спрямований проти Росії, та обіцяючи вступ України до НАТО, остаточно переконала Росію, що вона має атакувати до того, як уявний супротивник зможе це здійснити. Це збіг складних обставин 1914 року в чистому вигляді, що жахає...»¹⁰⁵.

Ці та подібні аргументи часто наводяться в дискусіях про ситуацію в Україні. Наприкінці травня 2022 року Центр протидії дезінформації при РНБО України оприлюднив серію прикладів розповсюдження російських наративів у країнах Заходу. Французький центр досліджень у галузі розвідки також зазначив, що деякі російські наративи про військову ситуацію в Україні активно просуваються, зокрема, мова йде про характеристику українських солдат та російської армії.

У світі звучать різні голоси, які намагаються розгадати та прогнозувати події, що хвилюють нашу планету. Недавно экс-сенатор США Річард Блек в одному із своїх інтерв'ю підкреслив необхідність усвідомлення перемоги Росії через її стратегічні переваги та загрозу розширення НАТО. Італійський генерал Леонардо Трикаріко звернув увагу Європейського Союзу на небезпеку надмірного бажання перемоги України у війні, закликаючи замість цього

¹⁰⁴ Guaino H. Nous marchons vers la guerre comme des somnambules. Le Figaro. Vendredi 13 mai 2022. P. 18.

¹⁰⁵ Росія просуває наративи пропаганди через лояльних західних експертів. URL: <https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplivi/post/29582/2022-05-29-rosiya-prosuvaiaenaratyvy-propagandy-cherez-loyalnykh-zakhidnykh-ekspertiv>.

схилити країну до капітуляції, щоб уникнути ескалації конфлікту з Росією. Німецький Інститут Шиллера, організатор міжнародної дискусії про загрозу Третньої світової війни, підкреслив негативні наслідки конфронтації з Росією для Німеччини та Європейського Союзу. Навіть британське агентство «Reuters» у своїх публікаціях зазначає, що окуповані Росією українські території характеризуються як «промосковські», а крадіжка українського зерна називається «експортом»¹⁰⁶.

У кривавому танці геополітики та міжнародних відносин не можна пропустити роль Угорщини, що займає важливе місце поруч із нашою країною. Всім відоме ставлення Угорщини до поточного конфлікту між Росією та Україною, яке можна узагальнити зі слів В. Орбана: «Це не наша війна», країна продовжує виступати в ролі спостерігача, а не активного учасника. Такі висловлювання прем'єр-міністра Угорщини спричинили занепокоєння в українському уряді, суспільстві та серед міжнародних партнерів. Його слова про те, що «потрібно говорити голосом миру» та необхідність фінансування миру, а не війни, викликали жваві обговорення та роздуми. Це свідчить про складний баланс інтересів у регіоні та необхідність узгодженої стратегії для забезпечення миру та стабільності¹⁰⁷.

Один із найближчих співробітників прем'єр-міністра Угорщини, головний пропагандист урядової машини Жолт Байер, активно поширює в угорських медіа думку, що Україна схожа до нацистської Німеччини, посиляючись на заклики в Україні щодо перегляду ролі російської культури в освітньому та культурному контексті. Він також висловлює сумнів у наявності української культури та нації загалом, стверджуючи, що території України не є українськими, але були або відібрані або передані Росією та Польщею (при

¹⁰⁶ Росія просуває наративи пропаганди через лояльних західних експертів. URL: <https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplivi/post/29582/2022-05-29-rosiya-prosuvaiaenaratyvy-propagandy-cherez-loyalnykh-zakhidnykh-ekspertiv/>.

¹⁰⁷ Віднянський С. Україна-Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. С.18-20.

цьому він не згадує про Угорщину та Румунію)¹⁰⁸. Подібні тези часом звучать і в інших сусідніх з Україною країнах.

У вересні 2022 року, виступаючи перед громадськістю, колишній міністр закордонних справ та освіти Румунії, Андрей Марга, висловив думку, що викликала значний резонанс: «Я понесу повну відповідальність за цю заяву. Україна, на мою думку, перебуває в межах, які не відповідають її природним кордонам. Закарпаття повинне бути передане Угорщині, Галичина – Польщі, Буковина – Румунії, а Донбас і Крим – Росії. Ці території історично належать іншим державам, а не Україні»¹⁰⁹. Ці заяви, разом з іншими подібними публікаціями, є свідченням про спроби Росії вплинути на світову думку через підтримку зарубіжних політиків та експертів, а також шляхом дипломатичної активності за кордоном.

Намагаючись нав'язати світові власну інтерпретацію російсько-українського конфлікту та української історії, Росія використовує різноманітні канали впливу, включаючи діяльність своїх дипломатичних місій. Про це заявив прем'єр-міністр Болгарії Кирил Петков в інтерв'ю «The Times» у липні 2022 року, розкривши конкретні приклади впливу Росії на громадську думку в Болгарії та роботи російського посольства у Софії.

За останніми звітами американської розвідки, Росія вже з 2014 року таємно витратила понад 300 мільйонів доларів, щоб вплинути на політиків та інших офіційних осіб у понад двох десятках країн¹¹⁰. Водночас, приймаючи рішення про надання Україні офіційного статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу, Єврокомісія та керівники держав-членів ЄС не могли проігнорувати такі факти:

- 71% європейців вважають Україну частиною європейської родини.

¹⁰⁸ Ключовий пропагандист Орбана прирівняв Україну до нацистської Німеччини. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/05/29/7140237>.

¹⁰⁹ Румунський ексміністр публічно виступив за поділ України. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/09/18/7367954>.

¹¹⁰ Прем'єр Болгарії розповів про вплив Росії в країні та підривну роботу посольства РФ. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/07/28/7360751>.

– У більшості країн-членів ЄС переважна більшість підтримує вступ України до ЄС: за результатами опитувань, 66% мешканців ЄС вважають, що Україна повинна стати членом ЄС, коли буде готова. Цю ідею підтримують у всіх країнах, крім Угорщини, де згодні лише 48%.

– Схвалення та підтримка країн Європейського Союзу у напрямку України виявляються високими за багатьма показниками. Найбільш значну підтримку виявили Португалія (87%), Естонія (83%), Литва (82%) та Польща (81%). Навіть країни, що стикаються зі складними питаннями у цьому контексті, такі як Німеччина (68%), Франція (65%) та Нідерланди (62%), також відзначаються високими рівнями підтримки. У той же час, у Люксембурзі (38%), Греції (37%) та Угорщині (36%) спостерігається більша кількість незгодних.

– Щодо постачання військової техніки, більшість громадян країн-членів ЄС виражають підтримку, що становить 67%. Високі рівні схвалення спостерігаються у Фінляндії (90%), Естонії (87%), Польщі (86%), Литві (84%) та Португалії (83%). В той же час, на Кіпрі (31%) та в Болгарії (30%) рівень підтримки значно нижчий.

– 93% громадян країн ЄС підтримують надання гуманітарної допомоги Україні, а 75% – прийом українських біженців. Європа вже прийняла понад 6 мільйонів українських біженців і країни ЄС витратили 3,7 мільярда євро зі свого бюджету на їхню підтримку та планують збільшити ці видатки. Нарешті, 80% європейців схвалюють фінансову підтримку України з 2014 року¹¹¹.

Європейський Союз виділив Україні значну суму в 17 мільярдів євро, щоб допомогти країні відновитися після агресивних дій Росії, ще 2 мільярди витрачено на придбання військової техніки. Також оголошено про запровадження Плану Маршалла для України, спрямованого на відновлення інфраструктури та підтримку економіки після війни. Україні також

¹¹¹ Герасимчук С. Реакція найближчих до України країн на напад Росії. URL:<http://prismua.org/russian-attack>.

запропоновано додаткову макрофінансову допомогу від Єврокомісії у розмірі 9 мільярдів євро на 2022 рік¹¹².

Україна стоїть на перехресті історії, де світ визнає й підтримує її в рішучій боротьбі за свою незалежність. Європейський Союз усуває всі перешкоди перед українською продукцією, а Сполучені Штати та більше 40 країн світу стають на її захист, надаючи не лише фінансову, а й військову допомогу. Створений Європарламентом спеціальний «Європейський фонд миру» підсилює обороноздатність України, допомагаючи їй відстояти свої права проти російських загроз. Активно діє контактна група «Рамштайн», що об'єднує представників понад 50 країн у спільній місії надання військової підтримки. Голоси Європарламенту відзвучали як чіткий сигнал солідарності з українським народом, закликаючи країни-члени ЄС надати Україні статус кандидата на вступ, а також віддати пріоритет у наданні необхідної оборонної зброї.

Вільний світ поставив перед собою стратегічну мету – підтримати Україну в її боротьбі з російським агресором та відновити контроль над територією у міжнародно визнаних кордонах. Це відзначено в резолюції Європарламенту, де за цей крок проголосували 438 депутатів. Для досягнення цієї мети Україна відправила делегацію під керівництвом віце-прем'єрки О. Стефанішиної, яка переконує державних діячів країн ЄС, що мають сумніви стосовно надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу.

Також президенти Польщі та Словаччини, А. Дуда й З. Чапутова, здійснили турне по окремим країнам ЄС, щоб залучити підтримку для України. Крім того, країни Балтії та балканські держави, такі як Північна Македонія, Албанія та Чорногорія, ухвалили спільну заяву про підтримку України та заклик до ЄС надати їй офіційний статус кандидата на вступ. У Європі вже понад 30 країн блокують російську пропаганду, включаючи мовлення телеканалів з РФ.

¹¹² Віднянський С. Україна-Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. С. 22.

Факти безперечно свідчать про радикальні зміни в підході громадян Європи, представників Європейського Союзу та лідерів країн-членів під час конфлікту між Росією та Україною. Це нове ставлення до України і можливості її вступу до ЄС є джерелом надії та додатковим підштовхуванням для нашої перемоги над російською агресією. Саме це зазначив Ж. Боррель, головний дипломат ЄС, підкресливши, що таку єдність в Євросоюзі, як у підтримці України у відповідь на повномасштабну агресію РФ, він не бачив ніколи раніше. Його слова свідчать про те, що Євросоюз зобов'язаний підтримати Україну і допомогти їй відновити втрачені території, які зазнали агресії з боку Росії з 24 лютого¹¹³.

Європейці продемонстрували свою підтримку Україні в найвиразніший спосіб – через музику. Перемога української групи «Калуш Оркестра» на Євробаченні 2022 року з піснею «Стефанія» стала символом не лише музичного таланту, а й солідарності з країною, яка захищає свою незалежність від російської агресії. Понад 500 балів від європейських глядачів свідчать про те, що підтримка України знаходить відгук у серцях мільйонів людей. Ця перемога стала результатом не лише мистецького витвору, але й наслідком наполегливих зусиль української дипломатії.

Виступи президента В. Зеленського перед парламентами країн Європи та США, активна робота МЗС та інших вітчизняних владних інституцій змусили світову спільноту не лише слухати, але й підтримувати Україну в боротьбі за своє майбутнє. Цей момент показує, що сила музики та слова може об'єднати народи та спонукати до дій. Вона стала не лише перемогою в конкурсі пісні, а й перемогою гідності та справедливості.

Можливо не просто так, що в травні 2022 року президент Європейської Ради Шарль Мішель висловив ідею активізації процесу розширення ЄС. Він наголосив на тому, що переговори щодо розширення на Західні Балкани вже тривають майже 20 років, а також що Україна, Республіка Молдова і Грузія

¹¹³ Віднянський С. Україна-Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. С.23-24.

виражають бажання приєднатися до співтовариства. Це є приводом для надання нового поштовху реформам і просуванню європейської інтеграції. Шарль Мішель наголосив, що українці борються не лише за свою країну та майбутнє своїх дітей, а й за загальноєвропейські цінності і принципи демократії. Його слова стали особливо актуальними в контексті обстрілу Одеси російськими ракетами, що сталося 9 травня того ж року, спричинивши нові жертви та руйнування¹¹⁴.

Доказом цього став приїзд до України канцлера Німеччини Олафа Шольца, президента Франції Еммануеля Макрона та прем'єр-міністра Італії Маріо Драгі 16 червня 2022 року (напередодні оголошення Єврокомісією своєї позиції щодо заявки України про статус кандидата на вступ до ЄС, яке мало бути важливим для прийняття політичного рішення на саміті ЄС 23-24 червня). Ця зустріч була яскравим свідченням підтримки від найбільших європейських держав. Не менш важливо, що керівники цих країн висловилися за негайне надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС без будь-яких умов або обмежень.

Результати наради чітко підтвердили, що Україна зберігає стабільну підтримку з боку міжнародної коаліції. Керівництво України передало відомим лідерам провідних європейських держав повний комплект санкційних пропозицій стосовно Росії, які були підготовлені міжнародною групою за участю Макфола-Єрмака. Також відзначено необхідність збільшення тиску на агресора та активної роботи над наступним пакетом санкцій, зокрема стосовно газового ембарго.

Висловлена позиція стала підґрунтям для заяви президента В.Зеленського, який підкреслив, що «Україна наразі найближче за весь час незалежності до Євросоюзу»¹¹⁵. Того ж дня, 16 червня, Дорадчий орган Європейської Комісії позитивно відреагував на надання статусу кандидата в

¹¹⁴Україна вимагає кандидатства в ЄС, остереігаючись альтернатив Макрона. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/ukraine-demands-to-be-candidate-for-eumembership/6565030.html>

¹¹⁵ОП оголосив результати зустрічі Зеленського з Макроном, Шольцом та Драгі. URL: https://novyny.online.ua/op-ogolosiv-rezultati-zustrichi-zelenskogo-z-makronomsholtsom-ta-dragi_n846038.

члени ЄС Україні. Наступного дня, 17 червня, голова Європейської Комісії офіційно оголосила про рекомендацію Європейському Раді надати Україні статус кандидата на вступ до ЄС без попередніх умов, хоча було зазначено сім пріоритетних завдань-рекомендацій, включаючи сферу верховенства права, боротьбу з корупцією, медіа та права національних меншин, які Україні необхідно виконати у найближчий час¹¹⁶.

Цікаво, що після позитивного рішення Єврокомісії основні скептики стосовно європейської інтеграції України, такі як Данія, Нідерланди та Швеція, заявили про свою підтримку надання Україні статусу кандидата на саміті Європейської Ради у червні 2022 року. Україна (спільно з Молдовою) офіційно отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, що стало історичною подією у їхніх взаємовідносинах і важливим політичним сигналом та свідченням підтримки Євросоюзом і всіма його 27 державами-членами¹¹⁷.

Отримавши статус офіційного кандидата на вступ до Європейського Союзу, Україна розпочинає важливий етап свого шляху до повноправного членства в цьому престижному об'єднанні. Рішення Європейської Ради є сильним політичним сигналом, що підтверджує зміну підходу ЄС до України, переходячи від «політики сусідства та східного партнерства» до «політики розширення». Це відкриває перспективу для України стати повноправним членом цієї впливової європейської спільноти у майбутньому. Початок процесу приєднання відбудеться після отримання односторонньої підтримки всіма державами-членами ЄС щодо початку переговорів про вступ, при цьому тривалість та специфіка цих переговорів може відрізнятись в кожному окремому випадку.

Під час переговорів країн-кандидатів важливо адаптувати їхнє законодавство до стандартів ЄС та впровадити реформи у політичній, економічній, соціальній, судовій та адміністративній сферах. Таким чином, надання статусу кандидата може стати сильним імпульсом для прискорення

¹¹⁶Україна офіційно отримала статус кандидата на вступ в ЄС.
URL:<https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/06/23/7141922>.

¹¹⁷ Там само.

трансформацій, які розпочаті в усіх політичних сферах ЄС та для подальшої інтеграції України у спільний європейський ринок. Окрім політичних перспектив, важливим є також економічний вигравш від отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС.

Країна, що обирається для вступу, отримує широкий спектр фінансових інструментів від Євросоюзу, спрямованих на підтримку швидких реформ. Одним із ключових механізмів є Єдиний передвступний інструмент (ІРА), який призначений для інвестування у соціально-економічну сферу країн-кандидатів. Програма ІРА, яка діє наразі, охоплює період з 2021 по 2027 роки та має загальний бюджет у розмірі 14,1 мільярда євро. Частиною цього інструменту є програма ІРАРД, яка забезпечує фінансову й технічну підтримку для розвитку сільських територій і сталого сільського господарства. Це особливо важливо для країн, як Україна. Крім того, Україна може використовувати індивідуальні програми та проекти економічної допомоги, які надає Європейський Союз¹¹⁸.

Використання інструментів фінансування та програм ЄС, а також приваблення прямих іноземних інвестицій, є ключовими складовими для стимулювання зростання ВВП за паритетом купівельної спроможності. Україна відкриває для себе можливість отримувати довгострокові кредити та гранти на різноманітні сфери, включаючи освіту, культуру та охорону здоров'я.

Прогнози аналітиків Центру «Нова Європа» показують, що Україна може стати привабливою для європейських інвестицій після закінчення конфлікту з Росією. Унікальність ситуації полягає в тому, що Україна, будучи країною-кандидатом до ЄС, потребує значних фінансових ресурсів для відновлення після війни, що може призвести до розробки спеціальних механізмів відновлення, які сприятимуть підготовці до повноправного членства в Європейському Союзі¹¹⁹.

¹¹⁸ Віднянський С. Україна-Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. С.27.

¹¹⁹ Фахурдінова М. Фінансування та поштовх до реформ: що дасть Україні статус кандидата на членство в ЄС. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/05/11/7139235>.

У перший тиждень серпня 2022 року, в світлі останніх подій на геополітичній арені, Україна отримала надзвичайно важливу підтримку з боку Європейського Союзу. ЄС відзначив значний прогрес, здійснений Україною на шляху до європейської інтеграції, підкресливши, що навіть у світлі викликів та агресії з боку Росії, українські реформи продовжують імплементувати Угоду про асоціацію. Це відкриває нові можливості для України на шляху до поглиблення співпраці з ЄС та підтримує перспективи на майбутнє, особливо після набуття країною-кандидата статусу згідно рішення Європейської Ради¹²⁰.

Російська агресія проти України стала перешкодою для Європейського Союзу у підтримці реформ. Представник ЄС з зовнішньої політики і політики безпеки Ж. Боррель підтвердив це. У своєму звіті він зауважив, що Україна зазнала труднощів через дестабілізуючі дії Росії, війну на сході та пандемію коронавірусу. Проте, не зважаючи на це, Україна продовжує пріоритизувати асоціацію та інтеграцію з ЄС, а ключові реформи отримали новий поштовх. У той же час, у звіті ЄС підкреслюється необхідність подальших зусиль України у сферах боротьби з корупцією, відмиванням коштів та боротьбою з організованою злочинністю¹²¹.

У вересні 2022 року Україна пережила історичний момент, вступивши на новий етап відносин з Європейським Союзом. Під керівництвом прем'єр-міністра Д. Шмигала українська делегація вперше виступила на засіданні Ради асоціації Україна-ЄС у ролі країни-кандидата на членство. За цей час Україна продемонструвала свою здатність ефективно втілювати євроінтеграційні цілі, не зважаючи на виклики, зокрема, умови війни. Представники України виступили з чіткими пропозиціями щодо подальших кроків у відносинах з ЄС, включаючи поступову інтеграцію до внутрішнього ринку з його ключовими свободами. Домовленості про приєднання до митних конвенцій та участь у програмах ЄС свідчать про визнання досягнень та перспектив співпраці.

¹²⁰ ЄС позитивно оцінив виконання Україною Угоди про асоціацію до початку війни. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/07/26/7360303/>

¹²¹ Віднянський С. Україна-Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. С.31.

Україна, ставши учасницею програми «Цифрова Європа», отримала величезну можливість розвитку та модернізації з великим бюджетом на майбутнє¹²².

Україна знаходиться на шляху до свого європейського майбутнього, проте, цей шлях позначений складнощами, які вимагають більш глибокого розуміння та уваги. Успішне втілення європейських стандартів в усіх сферах суспільства – це не лише завдання для влади. Це вимагає органічного перетворення в суспільстві, орієнтоване на цінності, які стали необхідними для європейської інтеграції. Необхідно, щоб підтримка ідеї вступу до ЄС та НАТО стала не просто волею більшості, а загальнонаціональною установкою. Таке перетворення вже почалося, і результати соціологічних опитувань лише підтверджують, наскільки широко підтримується ця ідея серед українського народу¹²³.

Російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року викликало масову підтримку її народу для зміцнення зв'язків з Європейським Союзом, які стали не лише гарантією стабільності, але й ключовим фактором у протистоянні окупантам. Сьогодні обговорення про переваги та ризики вступу до ЄС, а також забезпечення та захист специфічних інтересів різних соціальних груп та економічних секторів набули актуальності. Проте, необхідний широкий національний консенсус стосовно цінностей європейської цивілізації. Важливо зрозуміти, що вступ до ЄС – це не самоціль, а завдання, спрямоване на досягнення конкретних політичних та економічних переваг.

Загальний успіх європейської інтеграції для будь-якої країни полягає не лише в економічних аспектах, але й у суспільно-політичних та гуманітарних вимірах. Ключовою передумовою стає визнання та захист прав і свобод людини, забезпечення демократії та верховенства права, включаючи міжнародне право. Процес підготовки до вступу в Європейський Союз вимагає активної підтримки формування позитивного суспільного настрою стосовно

¹²² Україна на шляху до ЄС: де ми є і куди рухаємося далі. URL: <https://zn.ua/ukr/international/ukrajina-na-shljakhu-do-jes-de-mi-je-i-kudi-rukhajemosja-dali.html>

¹²³ 35 92% українців хочуть приєднання України до ЄС, 79% - за вступ до НАТО. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/09/20/7368314>.

¹²³ Віднянський С. Україна-Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. С.32.

цього європейського вибору як стратегічного кроку до демократичної, правової та процвітаючої держави. Одночасно необхідно розширювати присутність української культури та гуманітарних цінностей в Європі, як важливий аспект національної політики.

Для забезпечення перспективи членства України в ЄС у майбутньому необхідно вирівняти економічні показники. Після завершення конфлікту з Росією країна повинна не лише відновити свою економіку, але й розвивати її швидше, ніж це відбувається в теперішніх країнах-членах ЄС. Зосередження зусиль на збільшенні ВВП на душу населення може стати ключовим фактором у досягненні цієї мети¹²⁴.

На шляху української євроінтеграції стоять не одна, а мінімум три фундаментальні проблеми. Перша з них полягає у політико-законодавчій сфері, де відчутна відсутність ключового закону щодо європейської інтеграції та відсутність чіткої стратегії щодо взаємин з Європейським Союзом та його окремими державами-членами. Бракує також національного органу з питань європейської інтеграції, який би був відповідальним перед президентом та парламентом та мав би відповідні повноваження¹²⁵.

Друга проблема стосується професійної та кадрової сфери. Відсутність достатньої кількості кваліфікованих «євроінтеграторів» у складі уряду та інших владних структур перешкоджає ефективному веденню перемовин з Європейським Союзом. Важливо створити висококваліфікований корпус державних службовців, здатних ефективно взаємодіяти з представниками ЄС.

Третя проблема – це відсутність політичної волі на рівнях влади України для реалізації європейських стандартів у діяльності. Ця воля необхідна як на центральному рівні, так і на місцях і включає в себе публічність, прозорість, професіоналізм та відповідальність¹²⁶.

¹²⁴ Стефанішина: Вікно для вступу України до НАТО може відкритися ще до завершення війни з Росією. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2022/08/29/7145770/>

¹²⁵ Там само.

¹²⁶ Стефанішина: Вікно для вступу України до НАТО може відкритися ще до завершення війни з Росією. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2022/08/29/7145770/>

Враховуючи прорахунки та зайву обережність у політиці Європейського Союзу щодо України, виникає необхідність європейській політичній еліті розуміти, що без України великий проєкт формування об'єднаної Європи не може вважатися завершеним. Членство України в ЄС лише зміцнить це об'єднання демократичних держав, як відзначив Ю. Андрухович, «Європа без України – це Недоєвропа». Однак серед об'єктивних і суб'єктивних причин, що гальмують реалізацію європейського вибору України, слід назвати ще один вагомий, чи не найголовніший чинник – російський, який, навіть за умов поразки РФ у війні з Україною, залишиться відчутним у європейській політиці й міжнародних відносинах¹²⁷.

Завданням українських лідерів та дипломатів є зменшення впливу Росії як в Україні так і в Європейському Союзі та формування позитивного сприйняття української європейської інтеграції. Вони повинні переконувати світ у невід'ємності цього шляху для збереження незалежності, територіальної цілісності та демократії в Україні. Перемога в російсько-українській війні та спільне будівництво сучасної, майбутньоорієнтованої держави – ключ до успішної інтеграції та процвітання України.

У 2023 році Україна і Європейський Союз уклали історичну угоду про макрофінансову допомогу, яка стала важливим кроком у співпраці між сторонами. Цей меморандум і кредитна угода, підписані 16 січня, принесли Україні значні фінансові ресурси в розмірі 18 мільярдів євро, або 19,530 мільярда доларів США. Ці кошти надходили рівними траншами по 1,5 мільярда євро щомісяця з початку 17 січня 2023 року¹²⁸.

Ця допомога надійшла на надзвичайно вигідних умовах для України: термін погашення кредиту складає 35 років, а платежі за обслуговування боргу будуть здійснюватися країнами ЄС, звільняючи Україну від цього обов'язку. Це

¹²⁷ Віднянський С. Україна-Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. С.10-33.

¹²⁸ Міжнародна допомога Україні: підсумки 2023 і тренди 2024 року. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/mizhnarodna-dopomoha-ukrayini-pidsumky-2023-i-trendy-2024-roku>

стало першим випадком, коли ЄС надав таку макрофінансову допомогу незалежно від існуючої програми співпраці з МВФ.

Підтримка від Європейського Союзу також проявилася в інших формах. Крім фінансової допомоги до загального фонду державного бюджету, ЄС виділяв кошти для окремих проєктів в Україні протягом 2023 року. Наприклад, створення Європейського фонду миру, із якого надходять гроші на закупівлю зброї для України, свідчить про глибоке зобов'язання ЄС до миру та стабільності в регіоні.

У квітні 2023 року Європейський Союз прийняв важливе рішення щодо збільшення фінансування для підтримки країн, які постраждали від агресивних дій Росії. Згідно з цим рішенням, було передбачено збільшення бюджету ЄФМ до майже 8 мільярдів євро до кінця 2027 року. Це спрямовано на забезпечення додаткових ресурсів для підтримки країн, які потребують допомоги в умовах конфлікту з Росією.

У січні 2023 року Європейська комісія призначила 66 мільйонів євро для відновлення шкіл в Україні, що постраждали від війни з Росією. Ці кошти допоможуть відновити освітній сектор країни, який став жертвою військових дій. У жовтні того ж року Європейська комісія надала понад 50 мільйонів євро для підтримки енергетичної системи України. Це спрямовано на покращення енергоефективності та забезпечення стабільності енергопостачання в умовах геополітичного напруження.

У листопаді того ж року було виділено 110 мільйонів євро гуманітарної допомоги, з яких значна частина призначена для України та підтримки біженців, які шукають притулок в Молдові. Ця допомога є важливою у забезпеченні необхідних ресурсів та підтримки для тих, хто постраждав від конфлікту. На початку лютого 2024 року Європейська комісія прийняла рішення продовжити підтримку України, призначивши додаткові 50 мільярдів

євро з бюджету ЄС. Це свідчить про тверду підтримку країни в умовах війни і допомагає зміцнити стійкість та відновлення після конфлікту з Росією¹²⁹.

Упродовж кількох останніх місяців Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) зміцнив свою підтримку України, надаючи значні інвестиції у різноманітні сектори. В квітні було схвалено виділення 20 млн. євро на модернізацію систем водопостачання та водовідведення у Миколаєві, а в червні підписано угоду на понад 50 млн. євро для закупівлі тимчасових мостів, спрямованих на поліпшення мобільності. Крім того, було виділено понад 30 млн. євро на модернізацію інфраструктури в кількох українських містах.

Україна продовжує підтримувати тісні торговельні зв'язки з Європейським Союзом, зберігаючи його позицію головного торговельного партнера. У 2023 році питома вага торгівлі між Україною та ЄС становила значне число від загального обсягу торгівлі України, що свідчить про значущість цих відносин. Водночас, Україна зберігає свою важливість як постачальник аграрної продукції на ринок ЄС, займаючи високі позиції серед інших країн.

У 2023 році обсяг торгівлі між Україною та Європейським Союзом досяг 55,9 мільярдів доларів США, що позначає зростання на 1,9% порівняно з попереднім роком. Експорт товарів до країн ЄС зазнав зменшення на 16,1%, склавши 23,4 мільярда доларів США, тоді як імпорт зрос на 20,5%, досягаючи 32,5 мільярда доларів США. Цікаво, що сальдо двосторонньої торгівлі для України виявилось від'ємним, становлячи – 9,1 мільярда доларів США.

Зокрема, серед основних товарних категорій українського експорту в ЄС у 2023 році:

- Зернові культури займають 19,6% (зменшення на 2,1%);
- Жири та олії – 12,7% (зменшення на 2,5%);
- Чорні метали – 9,2% (зменшення на 22,3%);
- Насіння і плоди олійних рослин – 8,3% (зменшення на 33,2%);

¹²⁹ Міжнародна допомога Україні: підсумки 2023 і тренди 2024 року. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/mizhnarodna-dopomoha-ukrayini-pidsumky-2023-i-trendy-2024-roku>

- Руди, шлаки – 7,1% (зменшення на 30,1%);
- Електричні машини – 6,4% (зменшення на 35,0%);
- Деревина і вироби з деревини – 5,3% (зменшення на 22,9%);
- Залишки і відходи харчової промисловості – 3,4% (збільшення на 55,8%)¹³⁰.

У 2023 році найбільш популярні товарні категорії, які ввозяться з ЄС до України, включають енергетичні матеріали (20,4%), засоби наземного транспорту, крім залізничного (11,3%), реактори ядерні, котли, машини (8,2%), електричні машини (5,0%), пластмаси, полімерні матеріали (4,8%), фармацевтична продукція (4,7%), добрива (2,1%), і різноманітна хімічна продукція (2,0%). Суттєвий зріст спостерігається у таких галузях, як засоби наземного транспорту (на 25,2%), реактори ядерні, котли, машини (↑38,1%), та фармацевтична продукція (на 20,0%), під час коли добрива показали рекордний зріст на рівні 62,4%¹³¹.

27 квітня 2024 року в Парижі відбулася історична зустріч лідерів Європейського Союзу та України, де обговорювалися ключові питання співпраці та безпеки в регіоні. Цей саміт став важливим кроком у зміцненні партнерства між обох сторін, які підтвердили свою рішучість вистояти проти будь-яких загроз та викликів, зокрема, щодо агресивних дій Росії. Лідери ЄС висловили повну підтримку суверенітету та територіальної цілісності України, а також підтвердили готовність надавати допомогу українському народу у вирішенні його внутрішніх та зовнішніх викликів. Сторони обговорили також перспективи розвитку економічного співробітництва та підписали ряд важливих угод, спрямованих на підтримку реформ та стабілізацію в регіоні.

Україна подякувала посиленій підтримці, яку надають Європейський Союз та його країни-члени у боротьбі проти вторгнення Росії. Обсяг цієї

¹³⁰ Показники торговельно-економічного співробітництва Україна-ЄС. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovselno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/pokazniki-torgovselno-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ukrayina-yes>.

¹³¹ Показники торговельно-економічного співробітництва Україна-ЄС. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovselno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/pokazniki-torgovselno-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ukrayina-yes>.

підтримки складає майже 98 мільярдів євро, із них 33,1 мільярда призначені на військову допомогу. Обидві сторони підтримали запровадження «Ukraine Facility» з масштабним фінансуванням у 50 мільярдів євро на наступні три роки, що є важливим кроком допомоги України. Цей механізм сприятиме відновленню, модернізації та соціальній єдності країни, а також її інтеграції в Європейський Союз. Україна вже отримала першу виплату у 4,5 мільярда євро в рамках цього механізму¹³².

Також відбулося створення Фонду допомоги Україні в рамках Європейського фонду миру, який забезпечить Україну як летальним, так і нелетальним військовим спорядженням, а також проведення військових навчань. Цей фонд має пакет обсягом 5 мільярдів євро і передбачає збільшення фінансування до 2027 року.

Європейський Союз засвідчив свою непохитну готовність задовольнити нагальні військові та оборонні потреби України, що включають постачання боєприпасів та ракет, зокрема у зв'язку з обіцянкою надати Україні один мільйон артилерійських боєприпасів. Це виражає їхню відданість у зміцненні здатності України захищати свою незалежність, територіальну цілісність та суверенітет.

Україна висловила вдячність за ініціативи країн-членів ЄС та партнерів за підтримку швидкої закупівлі та безперешкодного постачання артилерійських боєприпасів. Рада асоціації підкреслила стратегічне значення зміцнення європейського оборонно-промислового комплексу та співпраці з українською оборонною промисловістю, звертаючи увагу на необхідність врахування безпекових та оборонних інтересів усіх країн-членів. Україна привітала досягнення Місії ЄС з військової допомоги для підтримки, включаючи нову мету Місії – навчання ще 20 000 українських солдатів¹³³.

¹³² Вонс Р. Єврокомісія рекомендувала ЄС схвалити план реформ України, який розблокує €50 млрд. URL: <https://glavcom.ua/world/world-economy/jevrokomisija-rekomenduvala-jes-skxvaliti-plan-reform-ukrajini-jakij-rozblokuje-50-mlrd-996223.html>.

¹³³ Спільний пресреліз за підсумками 9-го засідання Ради асоціації Україна-ЄС. Офіційний сайт Представництва Європейського Союзу в Україні. URL: <http://surl.li/uggrt>.

Україна висловила подяку Європейській Раді, яка у грудні 2023 року, розпочала переговори щодо вступу України до ЄС. Представники Ради вважають, що майбутнє України та її громадян у Європейському Союзі. Ухвалення рішення наголошує, що успіх України у цьому напрямку буде залежати від її власних зусиль, а також від готовності ЄС приймати нових членів. Рада також визнала позитивні кроки України у досягненні цілей, не дивлячись на складнощі, зумовлені конфліктом з Росією. Україна закликала країни-члени ЄС прискорити процес ухвалення переговорної рамки та провести Першу міжурядову конференцію. Також вона висловила вдячність за підтримку та пакети обмежувальних заходів від ЄС, підкресливши важливість подальшої роботи над санкціями.

Крім того, було відзначено і про запровадження Реєстру шкоди, заподіяної агресією Росії проти України, яке отримало підтримку ЄС. Це важливий крок у напрямі створення механізму компенсації. Зусилля для реалізації цього механізму варто продовжувати. ЄС заявив про свою готовність допомагати Україні, використовуючи ресурси, зокрема знерухожені активи Центрального банку Росії, відповідно до законодавства ЄС і міжнародного права. Загалом, всі сторони підтримують Україну як у зміцненні кібербезпеки, так і в протидії іноземній маніпуляції інформацією та втручанню. Проведення третього раунду Кібердіалогу у 2024 році підтвердить спільну рішучість посилити співпрацю в цій сфері.

Європейський Союз визначив свою непохитну мету подальшої співпраці з Україною для забезпечення її безпеки та стійкості перед майбутніми загрозами. Ця довгострокова співпраця визначається як ключовий чинник у стримуванні актів агресії та у підтримці української оборонно-промислової та технологічної бази. Важливим кроком в цьому напрямку є проєкт першої Європейської оборонно-промислової стратегії, яка створює можливості для активної участі України в ініціативах ЄС¹³⁴.

¹³⁴ Спільний пресреліз за підсумками 9-го засідання Ради асоціації Україна-ЄС. Офіційний сайт Представництва Європейського Союзу в Україні. URL: <http://surl.li/uggrt>.

Також варто відзначити ініціативу зі створення Офісу ЄС з оборонних інновацій у Києві, що буде сприяти швидкому впровадженню нових технологій українською оборонною індустрією. Крім того, Україна виражає свою зацікавленість у співпраці з Європейським космічним агентством та намір приєднатися до Космічної програми ЄС, що дозволить їй активізувати свою участь у космічній діяльності Європи.

Європейським Союзом було відзначено значний внесок Консультативної місії ЄС в Україні у підтримку реформування сектору цивільної безпеки країни згідно з порядком денним вступу до ЄС, зокрема у зусиллях притягнення до відповідальності та забезпеченні правозастосування на звільнених територіях.

ЄС заявив про наміри продовжувати активну роль у співпраці з партнерами для підтримки України, зокрема у регіональній співпраці. Україна висловила свою готовність долучитися до Агентства ЄС з основних прав як спостерігач. Обидві сторони узгодили необхідність просування цього питання вперед для швидкого завершення процесу. Європейський Союз також вказав на важливість виконання Україною зобов'язань у галузі електронних комунікацій та висловив задоволення від підписання спільної заяви телекомунікаційних операторів, що базуються в ЄС та в Україні, щодо їхніх скоординованих зусиль у забезпеченні та стабілізації доступного або безкоштовного роумінгу й міжнародних дзвінків між ЄС та Україною.

Україна на поточному моменті співпраці виявляє глибокий інтерес у розширенні та прискоренні консультацій з щодо скасування митних зборів у двосторонній торгівлі, відповідно до положень Угоди про асоціацію, зокрема щодо подовження тимчасового призупинення всіх митних зборів на імпорт з України в ЄС до червня 2025 року. Це рішення, поряд із ініціативою «Шляхи солідарності ЄС», становить важливий крок для збереження та розвитку взаємовигідної торгівлі між сторонами.

Європейський Союз високо оцінив зусилля України у забезпеченні стабільного постачання зерна на світові ринки та розвитку Чорноморського коридору. Україна відзначає необхідність належної реалізації Угоди про

перевезення вантажів автомобільним транспортом та її подовження на 2024-2025 роки, що визнається ключовим для зміцнення торговельних зв'язків.

Таким чином, співпраця між Україною та ЄС, не зважаючи на війну, продовжує набирати темпи розвитку. Європейський Союз і надалі посилює допомогу Україні у вирішенні пріоритетних завдань, в першу чергу в сфері безпеки та оборони.

Висновок до розділу 3

Під час російсько-української війни взаємовідносини між Україною та Європейським Союзом пройшли складний еволюційний шлях, в якому відбулися різноманітні зміни та трансформації. На політичному рівні війна спричинила поглиблення стратегічного партнерства між Україною та ЄС. Європейський Союз виявив велику підтримку для України, особливо в контексті її суверенітету та територіальної цілісності. Це виявилось у засудженні агресії Росії, санкціях проти російських діячів та підтримці українських реформ.

На економічному рівні конфлікт спровокував перегляд торговельних зв'язків між Україною та ЄС. Україна зробила кроки в напрямку гармонізації свого законодавства з європейськими стандартами, що сприяло збільшенню торгівлі та інвестицій. Європейський Союз, з свого боку, активно підтримував Україну фінансово, надаючи допомогу для відновлення та модернізації економіки.

На гуманітарному рівні війна змусила обидві сторони зосередитися на захисті прав людини та гуманітарних потреб населення. ЄС активно підтримував гуманітарні програми в Україні, забезпечуючи допомогу для внутрішньо переміщених осіб та постраждалих від війни.

Усі ці фактори вказують на те, що під час російсько-української війни взаємовідносини між Україною та ЄС пройшли складний, але продуктивний шлях еволюції. Обидві сторони продовжують зміцнювати своє партнерство в різних сферах, спільно працюючи над розвитком стабільності та процвітання в регіоні.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можемо зробити ряд висновків:

1. Підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною стало визначною подією в новітній історії України та мало глибокий вплив на її політичний, економічний та соціальний розвиток. Після здобуття незалежності у 1991 році, Україна поступово розвивала свої відносини з Європейським Союзом. Однак, найбільш суттєвий крок у напрямку європейської інтеграції був зроблений після Революції Гідності у 2013-2014 роках. Масові протести в Україні виникли внаслідок відмови тодішнього уряду підписати Угоду про асоціацію з ЄС у листопаді 2013 року, що викликало глибоке розчарування серед проєвропейськи налаштованого населення.

21 березня 2014 року у Брюсселі була підписана політична частина Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, що закріпило політичне асоціювання України з ЄС. Повна версія Угоди, включаючи економічну частину, була підписана 27 червня 2014 року. Це стало символом прагнення України до європейської інтеграції та її рішучості втілювати демократичні реформи.

Угода про асоціацію охоплює широкий спектр питань, включаючи політичний діалог, зовнішню та безпекову політику, економічне та галузеве співробітництво, юстицію, свободу та безпеку. Важливою частиною угоди є створення Поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі, що передбачає поступове інтегрування української економіки до внутрішнього ринку ЄС.

Підписання Угоди про асоціацію стало каталізатором значних реформ в Україні. Угода зобов'язала Україну впроваджувати європейські стандарти у різних секторах економіки, державного управління, правосуддя та інших сферах. Це призвело до модернізації законодавчої бази, покращення бізнес-клімату, зростання інвестицій та збільшення обсягів торгівлі з країнами ЄС.

Процес імплементації Угоди про асоціацію зустрів ряд викликів, включаючи внутрішні проблеми, такі як корупція та опір старої політичної еліти, а також зовнішні загрози, головною з яких є агресія з боку Росії. Однак,

незважаючи на ці труднощі, Україна продовжує рухатися у напрямку європейської інтеграції, отримуючи значну підтримку від ЄС.

Підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною стало ключовим кроком у закріпленні європейського вибору України та визначило напрямок її розвитку на найближчі десятиліття. Це партнерство сприяє стабільності, процвітанню та безпеці не лише України, а й усього європейського континенту.

2. Підтримка ЄС українських реформ є важливим аспектом відносин між Україною та Європейським Союзом з 2014 року. Після Революції Гідності Україна взяла курс на європейську інтеграцію, що вимагало значних внутрішніх перетворень. ЄС відіграв ключову роль у підтримці цих реформ, надаючи фінансову, технічну та консультативну допомогу.

Одним з головних напрямків реформ, підтримуваних ЄС, стала боротьба з корупцією. Створення незалежних антикорупційних органів, таких як Національне антикорупційне бюро України та Спеціалізована антикорупційна прокуратура, стало можливим завдяки активній підтримці ЄС. Європейські експерти допомагали у розробці законодавства та надавали консультації щодо найкращих практик боротьби з корупцією. Запровадження системи електронного декларування активів для державних службовців стало важливим кроком у забезпеченні прозорості та підзвітності.

Реформа державного управління також отримала значну підтримку з боку ЄС. Європейський Союз фінансував програми, спрямовані на покращення ефективності державних інституцій, підвищення кваліфікації державних службовців та впровадження електронного урядування. Завдяки цим заходам було знижено рівень бюрократії та покращено якість надання державних послуг громадянам.

Судова реформа є ще одним важливим напрямком підтримки ЄС. Впровадження нових стандартів у системі правосуддя, зокрема створення Вищого антикорупційного суду, сприяло підвищенню довіри до судової системи та забезпеченню справедливого розгляду корупційних справ. ЄС

надавав консультації та фінансову підтримку для реалізації цих реформ, сприяючи підвищенню незалежності та професійності суддівського корпусу.

Європейський Союз також активно підтримував реформу енергетичного сектору України. Інтеграція української енергетичної системи до європейської стала важливим кроком для забезпечення енергетичної безпеки країни. ЄС фінансував проєкти з модернізації енергетичної інфраструктури, підвищення енергоефективності та розвитку відновлюваних джерел енергії. Важливим досягненням стало підписання Угоди про енергетичне співтовариство, яка сприяє гармонізації українського енергетичного законодавства з європейськими стандартами.

ЄС також надавав значну підтримку у сфері освіти та науки. Програми обміну студентами та науковцями сприяли інтеграції української освітньої системи до європейського простору. Це дозволило українським студентам та викладачам отримати доступ до європейських освітніх ресурсів та досвіду, підвищуючи якість освіти в Україні.

Пандемія COVID-19 стала серйозним викликом для України і ЄС продемонстрував солідарність, надаючи гуманітарну та фінансову допомогу. Європейський Союз постачав медичне обладнання, вакцини та підтримував зусилля України у боротьбі з пандемією. Співпраця у сфері охорони здоров'я та підписання Угоди про співпрацю у сфері охорони здоров'я між Європейською Комісією та МОЗ України відкрили нові можливості для зміцнення медичного сектору країни.

Загалом, підтримка ЄС українських реформ є важливим фактором у модернізації та демократизації України. Європейський Союз продовжує відігравати ключову роль у процесі перетворень, сприяючи створенню прозорих, ефективних та підзвітних інституцій, які відповідають європейським стандартам. Ця співпраця є фундаментом для подальшої інтеграції України до ЄС та забезпечення її стабільного розвитку у довгостроковій перспективі.

3. Еволюція взаємовідносин України та Європейського Союзу під час російсько-української війни є складним та багатограним процесом, який

суттєво змінив як внутрішню, так і зовнішню політику України, а також вплинув на політику ЄС щодо Східної Європи. Після анексії Криму Росією у 2014 році та початку конфлікту на Донбасі, ЄС негайно зайняв позицію підтримки суверенітету і територіальної цілісності України.

Європейський Союз запровадив серію економічних санкцій проти Росії, спрямованих на обмеження її здатності фінансувати військові операції та тиснути на Україну. Ці санкції були поступово посилені та продовжують діяти протягом всього конфлікту. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року стало черговим серйозним викликом, на який ЄС відповів потужною хвилею підтримки. Європейський Союз не лише посилив санкції проти Росії, але й розширив обсяги допомоги Україні. Це включало постачання військового обладнання, фінансову допомогу, гуманітарну підтримку та прийом українських біженців у країнах ЄС. Європейські країни також активно працювали над зменшенням своєї залежності від російських енергоресурсів, що мало значний вплив на геополітичний ландшафт регіону.

Підтримка ЄС у цей критичний період включала також політичну підтримку. У червні 2022 року Україна отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу. Це рішення стало визнанням значних зусиль України у проведенні реформ та її стратегічного вибору на користь європейської інтеграції. Цей крок також став важливим політичним сигналом про готовність ЄС підтримувати Україну у довгостроковій перспективі.

Отже, еволюція взаємовідносин між Україною та ЄС під час російсько-української війни демонструє глибоку трансформацію цих відносин. Від початкових кроків у напрямку європейської інтеграції, через спільне подолання викликів, спричинених агресією Росії, до отримання статусу кандидата на вступ до ЄС – цей процес показує рішучість та солідарність обох сторін. Підтримка ЄС у різних сферах сприяла зміцненню України як незалежної та демократичної держави, готової до подальшої інтеграції у європейське співтовариство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. «Ми входимо в ідеальний шторм»: Виступ топ-дипломата ЄС про нову світову реальність. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/10/12/7148529>.
2. 92% українців хочуть приєднання України до ЄС, 79% - за вступ до НАТО. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/09/20/7368314/>
3. Азаров оголошує призупинення Асоціації з ЄС. 5 канал. Youtube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8k0x0tQPXGs&t=1s>.
4. Вонс Р. Єврокомісія рекомендувала ЄС схвалити план реформ України, який розблокує €50 млрд. URL: <https://glavcom.ua/world/world-economy/jevrokomisija-rekomenduvala-jes-skhvaliti-plan-reform-ukrajini-jakij-rozblokuje-50-mlrd-996223.html>.
5. ЄС закрив небо для російських авіакомпаній. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/spisokstran-kakie-gosudarstva-zakryli-svoe-nebo-dlya-rossii-50220598.html>.
6. ЄС затвердив «стратегічний компас» у сфері безпеки та оборони. Про що йдеться у документі. URL: <https://suspilne.media/220073-es-zatverdiv-strategicnij-kompas-u-sferibezpeki-ta-oboroni>.
7. ЄС підтримує розбудову в Україні держави, яка працює в інтересах громадян. URL: <http://surl.li/uggqa>.
8. ЄС позитивно оцінив виконання Україною Угоди про асоціацію до початку війни. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/07/26/7360303>.
9. ЄС схвалив 8-й пакет санкцій проти рф. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/yesshvalyv-8-y-paket-sankciy-proty-rf>.
10. Звіт про виконання Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2023 рік. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit-pro-vykonannia-ua-za-2023_UA_2.pdf.

11. Ініціатива ЄС «Східне Партнерство». URL: <https://mms.gov.ua/mizhnarodne-spivrobotnictvo/yevropejska-integraciya/iniciativa-yes-shidne-partnerstvo>.

12. Національна Стратегія доходів до 2020 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.

13. Питання укладання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами - членами, з іншої сторони: Розпорядження КМУ від 21.11.2013 р. №905-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2013-%D1%80#Text>.

14. План дій «Україна-Європейський Союз». Європейська політика сусідства від 12.02.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text.

15. Показники торговельно-економічного співробітництва Україна-ЄС. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgoveln-ekonomichne-spivrobotnictvo-ukrayina-yes/pokazniki-torgoveln-ekonomichnogo-spivrobotnictva-ukrayina-yes>

16. Прем'єр Болгарії розповів про вплив Росії в країні та підригну роботу посольства РФ. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/07/28/7360751/>

17. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>

18. Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>

19. Про основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України №37 від 2 липня 1993 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>.

20. Про покладання на Голову Верховної Ради України виконання обов'язків Президента України згідно із статтею 112 Конституції України: Постанова Верховної Ради України № 764 від 23 лютого 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/764-18#Text>.

21. Про склад делегації України в Конгресі місцевих і регіональних влад Ради Європи на 2006 - 2007 роки: Указ Президента України від 12.05.2006 № 390/2006. URL: https://ips.ligazakon.net/document/U390_06.

22. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження КМУ від 2 липня 2017 р. № 482-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text>.

23. Про схвалення Стратегії повернення активів на 2023-2025 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/670-2023-%D1%80#Text>.

24. Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань: Закон України № 712 від 22.01.2014 р. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/712-18#Text>.

25. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова ВРУ від 17 липня 2020 року № 807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>.

26. Програма розвитку офіційної статистики до 2028 року. URL: https://ukrstat.gov.ua/plan_stat/2023/proekt_progr_28.pdf

27. Рекомендації Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС. URL: <http://surl.li/uggow>

28. Спільний прес-реліз за підсумками 9-го засідання Ради асоціації Україна-ЄС. Офіційний сайт Представництва Європейського Союзу в Україні. URL: <http://surl.li/uggrr>.

29. Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reforms/pars-2022-2025-ukr.pdf>.

30. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Офіційний сайт Державної служби України з безпеки на транспорті. URL: <https://old.dsbt.gov.ua/uk/storinka/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>.

31. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Офіційний сайт міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>.

32. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Брюссель, 21.03.2014. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text.

33. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text.

34. Україна офіційно отримала статус кандидата на вступ в ЄС. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/06/23/7141922>.

35. International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families. New York, 18 December 1990. URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=IV-13&chapter=4&clang=en

Література

36. Бевз Т. Специфіка здійснення реформи децентралізації в регіонах України: здобутки і прорахунки. Народна творчість та етнологія. 2019. № 3. С. 65–75.

37. Виговська В. Чи допоможе нове законодавство захистити жертв домашнього насильства? Реформи. URL: <https://voxukraine.org/chy-dopomozhe-nove-zakonodavstvo-zahystyty-zhertv-domashnogo-nasylstva>

38. Відносини Україна - ЄС. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1239/1/hist_ukr_eu.pdf.

39. Віднянський С. Європейська політика України: основні етапи, проблеми та перспективи реалізації. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2016. Вип. 25. С. 13.

40. Віднянський С. Україна - Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. С.10-37.

41. Галушко К., Зорба Н. «Українська Facebook-революція?» Соціологічне дослідження «Соціальні мережі на тлі Євромайдану» (листопад-грудень 2013 р.). URL: <http://historians.in.ua/index.php/doslidzhennya/1162-kyrylo-halushko-nataliia-zorba>.

42. Герасимчук С. Реакція найближчих до України країн на напад Росії. URL:<http://prismua.org/russian-attack>.

43. Головка В.В. Революція Гідності 2013–2014. Енциклопедія історії України: Додатковий том. Кн. 1: А–Я. Київ: Наукова думка. 2021. URL: http://www.history.org.ua/?termin=revoljutsija_gidnosti.

44. Дем'янченко А.С. Реформа адміністративно-територіального устрою України в аспекті децентралізації влади. Наукові записки НаУКМА. 2017. Том 200. Юридичні науки. С.99-101.

45. Децентралізація та дотримання законодавства: чому потрібен адміністративний нагляд за рішеннями місцевих рад. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3845721-decentralizacia-ta-dotrimanna-zakonodavstva-comu-potriben-administrativnij-naglad-za-risennami-miscevih-rad.html>.

46. Дешко П.П. Революція гідності та її результати. Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (10 листоп. 2022 р., м. Рівне) / Міжнар. економ.-гуманіт. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука. Львів –Торунь: Liha-Pres. 2022. С. 58-60.

47. Диктаторські закони 16 січня: як Україну намагалися перетворити на Росію. OBOZREVATEL.2020. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/society/zakoni-16-sichnya.htm>.

48. Європейська інтеграція: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / Кол. авт.; за заг. ред. проф. І.А.Грицяка та Д. І.Дзвінчука. ІваноФранківськ: Місто НВ. 2013. 464 с.

49. За яких умов запрацює Вищий суд з питань інтелектуальної власності: голова КГС ВС Лариса Рогач взяла участь в експертному обговоренні. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1516608/>

50. Заплановані інституційні реформи в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html>.

51. Зубко Г. Для подальшого успіху децентралізації потрібні секторальні реформи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dlya-podalshogo-uspihu-decentralizacijpotribni-sektoralni-reformi-gennadij-zubko>.

52. Інтеграція у рамках асоціації: динаміка виконання угоди між Україною і ЄС: аналітичний звіт/ Шульга Д., Бетлій О., Бутін А., Коссе І., Кравчук В., Луценко Д., Ночвай В., Олексюк Л., Приходько Одеса: Громадська Синергія. 2019. 74 с.

53. Історія становлення відносин Україна-ЄС. URL: https://centraljust.gov.ua/ndd/european_integration/eu-ukraine_relations/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es.

54. Ключовий пропагандист Орбана прирівняв Україну до нацистської Німеччини. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/05/29/7140237/>

55. Копійка В.В. Євроінтеграція як стратегія розвитку України. Незалежність України в глобалізованому світі: вектори XXI століття. Міжнар. наук. конф. до 20-річчя незалежності України. 2011. м. Київ. Збірник матеріалів. упоряд.: Я. А. Жаліло, С. О. Янішевський. Київ: Нац. ін-т стратегічних досліджень. 2011. С. 166.

56. Корнилюк А., Корнилюк Р. Державна програма підтримки бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%»: у пошуках оптимального дизайну. URL: <https://voxukraine.org/derzhavna-programa-pidtrymky-biznesu-dostupni-kredyty-5-7-9-u-poshukah-optymalnogo-dyzajnu>.

57. Луценко Д. «Промисловий безвіз»: чим важлива угода АСАА та чому її підписання гальмується: Європейська правда, 2018. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/12/19/7090846>.

58. Майніна М.С. Асоціація Україна-ЄС: політичні загрози та економічні можливості. Політичне життя. 2019. №4. С.116-122.

59. Малик Я. Угода про асоціацію Україна-ЄС як шлях реформування українського суспільства. Демократичне врядування. Науковий вісник. 2013. Випуск 11. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/feb/26837/malyk.pdf>.

60. Міжнародна допомога Україні: підсумки 2023 і тренди 2024 року. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/mizhnarodna-dopomoha-ukrayini-pidsumky-2023-i-trendy-2024-roku>.

61. Місцеве самоврядування в країнах Східного партнерства / М. Канавець, Ю. Лихач, І. Рощин, М. Журавель; за заг. ред. К. Ващенко. Київ: Національне агентство України з питань державної служби; Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського союзу. 2017. 56 с.

62. Мосін О. В. Шлях України до Європи в контексті Революції Гідності. «Україна і Європа: спільність історичної долі (ціннісний аспект)» в рамках міжнародного проекту Erasmus+ за напрямком Jean Monnet «Implementation of European values as a basis of democracy in Ukraine»: тези доповідей. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2022. С. 113.

63. Мустафа Найєм. #Євромайдан. Архіви влади. Документи. Українська правда. 2014. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/nayem/546e2ff4e9e2b>.

64. ОП оголосив результати зустрічі Зеленського з Макроном, Шольцом та Драги. URL: https://novyny.online.ua/op-ogolosiv-rezultati-zustrichi-zelenskogo-z-makronomsholtsom-ta-dragi_n846038.

65. Основні висновки Доповіді 2023 р. щодо України. URL: <http://surl.li/uggpi>

66. Пахарь К.А. Шлях України до європейської інтеграції. The 1th International scientific and practical conference «Current issues of science and integrated technologies» (January 10-13, 2023) Milan, Italy. International Science Group. 2023. 799 p. 2023. С. 547.

67. Пилипенко Я. Як ЄС може послабити головний двигун російської економіки. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/27/686294/>

68. Реформа державної служби. Національне Агенство з питань державної служби України. URL: <https://nads.gov.ua/diyalnist/reforma-derzhavnoyi-sluzhbi>.

69. Розпочинається процедура офіційного скринінгу, яка передуватиме переговорам про вступ України до ЄС. URL: <https://pravo.ua/rozpochynaietsia-protsedura-ofitsiinoho-skryninhu-iaka-pereduie-perehovoram-pro-vstup-ukrainy-do-ies>.

70. Росія просуває наративи пропаганди через лояльних західних експертів. URL: https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplivi/post/29582_/2022-05-29-rosiya-prosuvaie-naratyvy-propagandy-cherez-loyalnykh-zakhidnykh-ekspertiv.

71. Румунський експерт публічно виступив за поділ України. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/09/18/7367954/>

72. Солодкий С., Фахурдінова М. Зима наближається: як зберегти підтримку України з боку європейських суспільств? Київ. 2022. С. 3.

73. Стефанішина: Вікно для вступу України до НАТО може відкритися ще до завершення війни з Росією. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2022/08/29/7145770/>

74. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти: підручник / І.Л. Якименко, Л.П. Петрашко, Т.М. Димань, О.М. Салавор, Є.Б. Шаповалов, М.А. Галабурда, О.В. Ничик, О.В. Мартинюк. Київ: НУХТ. 2022. 337 с.

75. Тищук Т. Індекс реформ 121. Авторизований економічний оператор на митниці та єдиний рахунок для сплати податків. URL: <https://voxukraine.org/imore-121-avtoryzovanyj-ekonomichnyj-operator-na-mytnytsi-ta-yedynyj-rahunok-dlya-splaty-podatkov>.

76. Ткачук А. В Україні перший етап децентралізації був успішнішим, ніж у країнах Європи. URL: <http://open.solidarnist.ua/?p=2308>.

77. Тодоров І.Я. Регіональний вимір ініціативи ЄС «Східне партнерство» в Україні. Чорноморський літопис. 2013. №8. С.38-42.

78. Туловська А. Майдан Гідності: Як це було. Український інтерес. 21.11.2022. URL: <https://uain.press/blogs/12311-12311>.

79. Україна вимагає кандидатства в ЄС, остерігаючись альтернатив Макрона. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/ukraine-demands-to-be-candidate-for-eumembership/6565030.html>.

80. Україна на шляху до ЄС: де ми є і куди рухаємося далі. URL: <https://zn.ua/ukr/international/ukrajina-na-shljakhu-do-jes-de-mi-je-i-kudi-rukhajemosja-dali.html>.

81. Україна передала ЄС заповнену другу частину опитувальника, необхідну для отримання статусу кандидата на членство в ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-peredala-yes-zapovnenu-drugu-chastinu-opituvalnika-neobhidnu-dlya-otrimannyastatusu-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>.

82. Фахурдінова М. Фінансування та поштовх до реформ: що дасть Україні статус кандидата на членство в ЄС. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/05/11/7139235>.

83. Фон дер Ляен прибула до Києва обговорити заявку України на вступ до ЄС. URL: <https://www.golosameriki.com/a/eu-commission-head-ursula-von-der-leyen-second-visit-tokyiv-since-russian-agression-start/6613178.html>.

84. Христенко О.А. Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації. Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 13-14 грудня 2018 р. Миколаїв: МНАУ. 2018. С.122-125.

85. Шульга Д., Бетлій О., Бутін А., Коссе І., Кравчук В., Луценко Д., Ночвай В., Олексюк Л., Приходько О. Інтеграція у рамках асоціації: динаміка виконання угоди між Україною і ЄС: аналітичний звіт: Громадська Синергія. 2019. 74 с.

86. Як війна в Україні змінює громадську думку в Європі. URL: https://lb.ua/world/2022/05/11/516489_yak_viyna_ukraini_zminyuie_gromadsku.html.

87. Янукович назвав причину відмови від підписання асоціації з ЄС. URL: https://zaxid.net/yanukovich_nazvav_prichinu_vidmovi_vid_pidpisannya_asotsiatsiyi_z_ues_n1334962.

88. Guaino H. Nous marchons vers la guerre comme des somnambules. Le Figaro. Vendredi 13 mai 2022. P. 18.

89. Treaty of Lisbon amending the Treaty of European Union and the Treaty establishing the European Community. Official Journal of the European Union. Series C. 2007. Vol. 50. №306. 271 p.

90. Ukraine: Excessive Force Against Protesters. Hundreds Injured in Kiev as Riot Police Crack Down. Human Rights Watch. 2013. December 3. URL: <https://www.hrw.org/news/2013/12/03/ukraine-excessive-force-againstprotesters>